

Dreimanni 6-e klassiline algkool

Kooli-kroonika

Algus: 1. jaan 1923 a.

Lõpp 15. okt. 1932.a.

Jätkatud samas raamatus pärastise
Metsapoole kooli nime all 1946/47.
õppeaastani

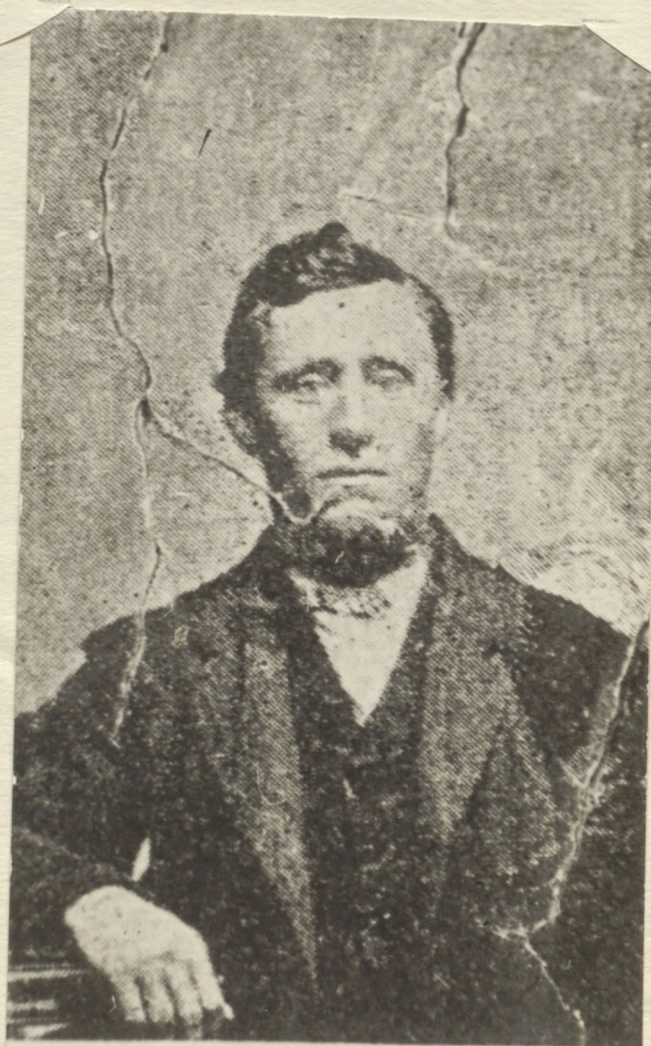
Lõpuks täiendusi ja lisandusi

/ Koostaja : Enda Lallas /

Orajõe-Dreimanni 6-e kl. algkool

1853 - 1918 a.

Pärnust kilomeetrit 50 rannaäärt mööda Riia poole asub paarikümne kilomeetri pikkuse ja mõne kilomeetri laiuse ribana Orajõe vald, umbes kolmetuhande elaniku ja kolmesaja elamuga, mis enamalt jaolt väike-taludena laiali paisatud. Suuremaid majapidamisi on vähe, mõned üksikud. Maapind on suuremalt jaolt liivane, mõnes kohas ka savisegune, õhukese mullakihi kaetud. Üldiselt on põllud tihtipeale vaevalt rahuldavad, väiksemates taludes ei jätku sagedasti vilja omagi perele. Rahvas oma majandusliku seisukorra poolest suuremalt jaolt kehvapoolne. Ka rahva hariduslise tasapinna-tõstmise alal on siin veel palju teha. - Praegu töötavad Orajõe vallas kaks kuueklassilist algkooli: Orajõe-Kabli ja Orajõe-Dreimanni, kümne õppejõuga. Orajõe-Dreimanni algkoolasub valla lõunapoolses osas, merekaldal, kilomeetrit 4 Läti piirist, kesk õitsvat rannaheinamaad, ümbritsetud ilupuist, mis varjavad täielikult valgeksvärvitud koolimaja seinu. Läänes laksuvad lained, mis tormidejõul pimedatel sügisöödel, kui näljane tuul hulub, kuni majani tormavad; vastaspoollel, viie-kuuekümne sammu kaugusel, seisab vaikselt põline männimets luitede harjal ja kaugemal kaasik. Koolimaja ees, lõunas ja põhjas - lokkavad viljaväljad ja õitsvad nurmed. Niisugune on koolimaja ümbrus suvel. - Kool on asutatud 10 novembril 1853 aastal, Sel kohal, kus praegu kool asub, oli Mart Lepiku talu. Kehvad liivased põllud ja korratu majapidamine olid põhjuseks, et mainitud taluomanik võl-

Mats Grant 1836-1895

gadesse langes ja talukoha vallale edasi müüs. Kooli ülalnimetatud aastal avades, andis vald selle koha kooliõpetajale kasutada palga eest. Koolimaja veel ei olnud. Kool asus Jüri Granti majas, Keskla talus. Esimeseks koolmeistriks oli Mats Grant, algharidusega. 1855 aastal ehitas koolmeister Mats Grant koolikrundi peale omal kulul maja, kuhu kooli üle viis. Alguses ei olnud koolil korralikku sisseseadet, - puudusid õppevahendid. Rahva hool ja koolmeistri Mats Granti agarus kõrvaldasid peagi mainitud puudused. Alates 1856 a. töötas kool juba 3 jaoskonnaga ühe õpetaja juhatusel 40-50 õppuriga. Õppekeeleks oli alguses Eesti keel, venestamise algusest aga venekeel. Õpekursus kestis 4-5 talvet, kusjuures andekamad õppurid said kooliõpetaja otsuse järele, mõnda jaoskonda vahele jättes, ka vähema ajaga läbi. - Õpetust anti: usuõpetuses, Eestikeeles, venekeeles, aritmeetikas, maateaduses, ilukirjutuses, laulmises ja turnimises. Õppurite arv suurenes aast-aastalt. Kooliruumid jäid kitsaks. Et seda puudust kõrvaldada, ehitas vald vana maja otsa uue klassitoa. Nüüd lubasid lähedamad ruumid ka suuremat õpilaste arvu kooli vastu võtta. Ühes sellega suurenes ka jaoskondade arv: ta tõusis 3 pealt juba 4 peale, ühe õpetaja juhatusel ligi 50 õppuriga. Koolitöö muutus järk-järgult raskemaks. Tööd tuli teha hommikust - õhtuni. Koolitöö algas iga aasta harilikult 15 oktoobrist ja lõppes 15 aprillil. Õpeainete üleüldise laadi, läbivõtmise ulatuse ja nädalatundide arvu määrasid kindlaks rahvakooli inspektorite

poolt - haridusministeeriumis väljatöötatud seaduste põhjal - maksma pandud õpe- ja tunnikavad. Kooliskäimine oli sunduslik kooliealistele lastele. Järevalve seisis kiriku-nõukogu, pastorite ja rahvakooliinspektorite käes. Kool oli rahuldavalt õppevahenditega varustud. 1883 aastal lahkus koolitööpõllult hädise tervise pärast kooliõpetaja Mats Grant. Kolmekümne aastane ränk ja vastutav koolitöö oli ta tervise lõpulikult murdnud. Veel selsamal aastal suikus ta igavesele unele. Seltskond ja kool kaotasid tubli töötegija. Mats Granti asemele valis vald kooliõpetajaks Dreimanni kooli peale 1883 a. sügisel tema poja - Edvard Granti.

Edvard Grant, nagu ta isagi Mats Grant, omas hariduse Salatsi kihelkonnakoolis. Viimati täiendas ta oma haridust Pärnus - kursustel. Noor, andekas, eluvõimeline koolmeister pääle koolitööd püüdis seltskonna elust kõigiti osa võtta. Ta asutas Orajõel laulukoori, korraldas pidu-õhtuid, basaare; pidudest sissetulnud raha määrati kooli heaks jaa hariduslisteks otstarvuteks: muretseti õppevahendeid, kooliõpetajatele, asutati kooliraamatukogu, telliti rahvale lugemiseks ajalehti jne. Kool lõi õitsele. Nagu teada, kus hää kool, senna püüavad ka õpilased sissepääseda. Vanad kooliruumid kippusid juba kitsaks jääma. Õpilaste arv tõusis juba 50 päälle. Koolmeistri algatusel otsustas vald uut koolimaja, vana lähedale, ehitama hakata. Alguses tulid selles asjas mitmesugused sekeldused ja vaielused. Kabli ja Dreimanni küla elanikkude vahel ette: Kabli küla, iseäranis rikkamad, soovisid kooli üleviia Kablisse. Asi oleks

peaaegu niikaugele viidudki, kui mitte koolmeister Ed. Grant võimsalt selle vastu üles ei oleks astunud. Viimaks jäi kool ikkagi Dreimanni ja vald 1898 aastal algas uue koolimaja ehitust, mis juba sellesama aasta koolitöö alguseks valmis sai. Tolle aja kohta kena puust hoone, ühekordne, väljastpoolt vooderdatud ja valgeks värvitud, paistab juba eemalt oma kahe valge korstnaga ja suurte aknatega tulejaile silma. - Ka koolimaja ümbrus muutus selleläbi kenaks ja armsaks kohaks. -

1898 aastast peale algab koolis nagu uus elu. Suured heledad ruumid lubavad õpilasil korralikult töötada. Õppetöö edeneb jõudsasti. Kaasa selleks aitasid ka kaunis hästi täiendatud õppevahendite kogud ja õpetaja Ed. Granti vilumus õppetöös. Õp. Grantil oli sel ajal juba hästi tubli raamatukogu - 1000 raamatuga. Siin leidis väga häid raamatuid niihästi kirjanduse, pedagoogika, kui ka maa-teaduse alalt. Ka ajakirjandus ei puudunud. Ainult jaoskondade hulk 3-5 ühe õpetaja juhatusel takistas koolitööd. 1897 kuni 1917 aastani käis koolis ja lõpetasid kooli kursuse 475 poisslast ja 452 tütarlast, kokku 927 õpilast. Läbistikku ei tõusnud õpilaste arv üle 50 iga õppeaasta kohta. Klassiruumi suurus 6422 kub. jalga, põranda pind - 676 ruutjalga; ühe õpilase kohta tuleb põranda pindalast 13 ruutjalga; ühe õpilase kohta õhku - 131 kub. jalga; akna ja põrandapinna suhted - 55 : 676. Niisiis, klassiruum vastavalt tervishoiunõuetele rahuldav. 1917-1918 a. puuduvad andmed õpilaste arvu ja kooli tegevuse kohta. Maailmasõda, mis 1914 a. 19 juulil algas, puudutas väga valusalt ka Dreimanni algkooli. Kooliruumid, kuhu sõdurid

paigutati, rikuti ära; niisama lõhuti ja läks kaduma kooli mööbel ja suurem jagu õppevahendeid. Ka kooli-orel sai rikutud. Kõik see mõjus rängalt, rusuvalt, takistavalt koolitöö peale. - 1914 aastal, pärast kolmekümne-aastalist viljarikast tööd koolipõllul, lahkus ametist õpetaja Ed. Grant, ehk küll kooliülemus soovis tema edasijäämist. Hädine tervis nõudis aga puhkamist ja hingelist rahu, sellepärast ei võinud ta kooliülemuse lahket soovi täita. Ta asus oma majakesse elama. Ehk küll kooliõpetaja palk Orajõe vallas sel ajal kuigi suur ei olnud - 20 tiinu koolimaad kasutada ja 100 rubla rahapalka - oli siiski õp. Grant, kui kokkuhoidlik inimene, omale niipalju raha koguda suutnud, et väikese majakese Iklas üles ehitas, kus vana-
del päevadel rahulikult võib elada. Temale järgnevad õpetajad Peeter Toots ja August Ehrmann ei püsinud Dreimanni Algkooli pääl kuigi kaua. - Õpetaja Toots 1914-1915 aastanõ ja Ehrmann 1915-1921 a. Mõlemad algharidusega. Kuidas edenes õppetöö sel ajal, näitab meile Pärnu Maakonna rahvakoolide inspektori Tsiklinsky märkus Dreimanni kooli päeva-
raamatus, mis järgmist sisaldab: 17.märtsil 1916 a. sai Dreimanni Algkool minu poolt revideeritud. Õpilasi koolis 57; õpetajaid 1; jaoskondi - 3. Jooksva õppeaastal oli Dreimanni koolielu õige viletsates tingimustes; iseäranis raskelt mõjusivad õpilaste edasijõudmise peale koolitöö katkestused novembri, detsembri ja jaanuari kuudes õpilaste massilise haiguse puhul särlakist. Sellepeale vaatamata olid vanema, III jaoskonna õpilaste teadmised ja võimised hääd, keskmise, II jaoskonna, õpilaste edasijõudmine kokkuvõttes hea ja noorema I jaoskonna õpilaste - rahuldav, mis

tuleb õpetaja A. Ehrmanni hoolsuse ja tubliduse arvele kirjutada. Nii inspektori otsus õppetöö kohta.

1918 - 1920 a.

Ilmasõja paratamata järelkajaks oli suur revolutsioon, mis kõigile rahvastele enesemääramise õiguse andis. Selle tõttu pääsis ka Eesti Veneriigi surve alt 1918 a. ja sai iseseisvaks demokraatlikuks vabariigiks. - Pärast vabadussõja lõppu algas riigi sisemine ülesehitamine. Vabaks oli saanud meie maa ja rahvas. Vabaks oli saanud ka meie kool. Tuli teid leida, kõik võimalused ära kasutada, et rahva uuesti sündimist kiirendada. Ka haridusalal võeti suured muudatused ette. 22 ja 23 juulil 1919 aastal tuli Maahariduskogu kokku, kes ära määras koolide tüüpused, õppe- ja tunnikavad; niisama ka koolivalitsuse koosseisu, õpetajate õiguslise, ainelise ja hariduslise seisukorra. Eesti kool sai ühtluskooliks, mille kestvus 12 aastat - algkoolis 7 a ja keskkoolis 5 a. Selle määruse põhjal muudeti ka Dreimanni Ev.-Lutheri vallakool ümber "Dreimanni Ühendatud Avalikuks Algkooliks" - eesti õppekeelele. Ümber muutmine sündis 1918. aastal. Tema esimeseks juhatajaks ja ka õpetajaks valiti hr. August Ehrmann. Õpilasi oli 1918-1919 õ/a 78; neist 54 poisslast ja 24 tüt. 1919-1920 õppeaastal töötas juba kool 4 klassiga, 4 õppejõu juhatusel. Õpejõududest koolis töötasid: Koolijuhataja hra A. Ehrmann, õpetajad - preilid: A. Kallas, M. Siitan ja J. Grant. kõik kutseta ja algharidusega. - Õpetust anti järgmistes õppeainetes: Koduloos, Eestikeeles, matemaatikas /arvuteadus ja geomeetria/, loodusloos, maateaduses, ajaloos,

joonistamises, voolimises, käsitöös, laulmises, võimlemises ja venekeeles. Õpilaste arv 138; neist 85 poisslast ja 53 tütarlast. Sel aastal lõpetasid klassi kursuse 66 poissl. ja 36 tüt. Õppeaasta algas 4 oktoobril ja lõppes 14 juunil. Õppepäivi - 164. Ekskursioone oli 2, nimelt mereranda ja metsa 138 õpilasega ja 4 õpetajaga. - 1920 aastal lahkus ametist õpetaja preili Grant. Lahkumise põhjus - nõrk ja korratu koolitöö. Koolipidusid ei korraldatud. Õpetajate osavõtt seltskondlisest elust leige.

1920 - 1921 õ/a.

Koolitöö algas 4 oktoobril. Kool töötas juba 5 põhi- ja 2-he paralleelklassiga, 5 õppejõu juhatusel. Juurde valiti kaks meeõppejõudu G. Kask ja Ed. Grant - mõlemad koolitööpõllul vilunud mehed. Õpetaja G. Kask - seminaariharidusega, kutseõigusline, oli 1890-1903 a. Heinaste kihelkonnakooliõpetajaks, 1903-1918 Heinaste merekooliõpetajaks, Venemaal 4-kl. algkooli juhatajaks 1918-1920 a. Õpetaja Ed. Grant - kutseta, kolmekümneaastase koolitöö praktikaga - endine Dreimanni Ev.-Lutheri vallakooli õpetaja, rahvale tuntud koolimees. - Koolijuhatajaks jäi endiselt h-ra A. Ehrmann. Koolijuhataja tegevuskond nii sama ülesanded on äramääratud avalikkude algkoolide sead. § 73. Mainitud seadust aluseks võttes, moodustati kooli kasvatuslikkude ja õpetuslikkude küsimuste ning nendega lähedas ühenduses olevate muude koolielu küsimuste lahendamiseks Pedagoogika-Nõukogu. Tema liikmeiks on kõik õpetajad, hoolekogu ja lastevanemate esitajad.- Pedagoogika-Nõukogu tegevuspiirkond on äramääratud sama seaduse

§ 76. Kooli majandusliku külje eest hoolitsemiseks oli juba eelmisel aastal hoolekogu moodustatud, kuid sellekohase seaduse puudumisel ei olnud tema tegevusala veel kindlaks määratud. Avalikkude Algkoolide seaduse vastuvõtmisega Asutava Kogu poolt 7 mail 1920 a. ja tema elluviimisega osutus koolihoolekogu juba seaduslikuks ametiasutuseks, kelle ülesanded ja tegevuspiirkond on kindlaks määratud nimetatud seaduse § 85. Et kooli majandusline seisukord kuigi hiilgav ei olnud ja koolihoolekogu selle eest väga vähe hoolitses, otsustas lastevanemate koosolek 12 detsemb. 1920 a. koolihoolekogu uute tublimate liikmetega täiendada, vanade asemele uusi valida ja avalikkude algkoolide seaduse § 83-dat aluseks võttes, lastevanemate esitajate arvu hoolekogus suurendada. Ettepannud kandidaatidest valiti hoolekogusse ühelhäälel lastevanemate esitajaks Voldemar Lepp, Dreimannist, Jakob Danielson Krundi külast, Alfred Laur - Ikla-Venekülast. Õpetajaist valiti hoolekogusse - G. Kask. ja Ed. Grant. Koolijuhataja on alaline hoolekogu liige. - Koolihoolekogu oma koosolekul 20 märtsil 1921 a. valis eneste keskelt jäädavaks juhatajaks hr. A. Ehrmanni ja sekretääriks õp. G. Kaski. - Koosolekul kanti ette Pärnu maakonna koolivalitsuse 15 veeb. 1921 a. N° 3 all väljaantud ringkirjade kogu punkt 19: "Kooli hoolekogule tehakse kohuseks viibimata iga kooliealise lapse kohta, kes koolis ei käi /mahaarvatud lapsed, kellel koduõpetus koolivalitsuse poolt lubatud/ ja ka nende laste kohta, kes küll koolis käivad, aga abi tarvitavad, akt kokkuseadida." Koolivalitsuse

korralduse põhjal seati ülemaltähendatud aktid kokku ja kanti kogukonnale ette kehvematele abiandmiseks. - Kokku-seatud aktidest selgus, et mitmed lastevanemad oma lapsi äärmise kehvuse pärast kooli saata ei suuda. - Kooli majanduslise olukorra parandamiseks ja ühes sellega ka koolitöö viljakamaks tõstmise mõttes seati koolihooleko-gu poolt 10 mail 1921 a. järgmine eelarve kokku valla-valitsusele esitamiseks:

"Dreimanni algkooli 1922 a. eelarve."

1., Kütteks 20 kant sülda põletispuid	40000 mr.
2., Valgustuseks 250 n. petroleumi	8000 "
3., Kooliteenijale palka (8 kuu eest)	8000 "
4., Kantselei kuludeks	350 "
5., Inventari muretsemiseks ja korras-hoidmiseks:	15600 "
6., Koolihoonete remondiks	2000 "
7., Õppeabinõude muretsemiseks	15000 "
8., Kehvadele õpilastele toetusrahaks	16000 "
9., Klassi ruumide ja õpetajate korte-rite üüriks	14000 "
10., Ettenägemata kuludeks	5000 "

Kokku	123950 mr.
-------	------------

Suureks takistuseks koolitöös - kitsad kooliruumid ja õppevahendite puudus. Õppeabinõud, mis ilmasõjast jä-rele jäid, said Eesti vabadussõja päevil - kooliümbrus oli sõjatalermaa - täitsa ära hävitud, niisama ka äralõhutud sai kooli mööbel. Kooli ruumide arv: 1 klassituba, kooli-juhataja korter 3 toa, köögi ja sahvriga; üüritud ruume -

3 klassituba ja 2 tuba õpetajate korteriteks. Klasside paigutus: III ja V klass ühes toas koolimajas, IV klass koolijuhataja A. Ehrmanni korteris /tuba/; üüritud ruumides: Dreimannis I ja II klass, Iklas I ja II paralleelklassid 1 toas. Õpilaste arv 168; neist 100 poeglast ja 68 tütarlast. Õppetöö rahuldav. Klassikursuse lõpetasid: 72 poisslast ja 39 tütarlast. Ei jõudnud klassikursust omada: eesti keeles 25 õpilast, matemaatikas 31 õpilast, ajaloo 1, kokku 57 õpilast, nimelt 28 poeglast ja 29 tütarlast. Õppeained need samad, mis 1919-1920 õ/a. plus saksa keel, füüsika ja keemia V kl. Esimeseks võõraks keeleks - venekeel, teiseks Saksa keel. - Õppetöö lõppes 14 mail. Õpepäivi - 173. Kooli käis märtsikuus revideerimas Pärnumaakonna Kooli nõunik Hra Tõõtsi. Toetust anti 24 kehvemale õpilasele õpperaamatute näol. Toetus muretsetud koolipeo sissetulekust 1920 a.

1921 a. sügisel lahkuvad koolitöölt hra A.Ehrmann ja preilid A. Kallas ja M. Siitan. Asemele valitakse: koolijuhatajaks õpetaja G. Kask ja õpetajaiks M.Raudsepp ja A. Hansschmidt ja K. Libe.

1921 - 1922 õ/a.

Õppetöö algas 20 septembril. Kool töötab endiselt 5 põhi ja 2 paralleel klassiga edasi. 1921 aastast peale pandi algkoolides uus tunnikava maksma. - Venekeele õppetundide arv vähendati ühe tunni võrd ja vabaks saanud tund lisati saksakeele tundide arvule juurde. Niisama vähendati ka koduloo tundide arv 4 pealt 3 peale. Selle asemel suurendati matemaatika tundide arv vanemates

klassides ühe tunni võrra. Sel samal aastal hakkasid maksma Haridusministeeriumi poolt väljatöötatud uued algkoolide õppekavad, kus üksikute õppeainete kavad tingivad suuremaid olulisi muudatusi, võrreldes endistega. Uued õppekavad võeti ka korraldalt tarvitusele. Üleminek uutele kavadele sündis ilma suurema vaevata. Koolitööd raskendas ja takistas see asjaolu, et Vallanõukogu uute õpetajate valimisega väga hiljaks jäi; õpetaja A. Hansschmidt ilmus kohale alles 1922 a. 9 jaanuaril. Selle tõttu oli õpetaja G. Kask sunnitud kolme klassiga kahes vahetuses ligi Jõuluni töötama: I klassiga enne lõunat, kellu 8-12-ni ja IV ning V klassiga peale lõunat. - §. detsembrist 1921 a. komandeeriti Maakonna koolivalitsuse poolt Dreimanni algkooli peale asetäitjaks õpetajaks hra Valentiin Kriivel, kes töötas siin kuni 10 jaanuarini 1922 a. - Vallanõukogu poolt valitud õpetaja Anna Hansschmidt asus oma ametikohuste täitmisele 10 jaanuaril 1922.a. - Uute õpetajate haridus: Anna Hansschmidt keskkooliharidusega ja kutseõigusline. Marie Raudsepp - keskkooliharidusega ja kutseõigusline. Karl Libe - lõpetanud IV reaalkooli klassi, kutseta; teeninud sõjaväes lipnikuna. - Maakonna Koolivalitsuse korraldused ja määrused niihästi koolitöö viljakamaks tõstmise mõttes, kui ka koduõpetuse asjus, andsid koolijuhatusale võimaluse mitmeidki koolielus ettetulevaid pahesid ja väärnäh-tusi kõrvaldada. Üks neist tähtsamatest määrustest on: "Vabandamata põhjustel koolikohustuse täitmata jätmise kui ka korratu koolis käimise juhtumistel süüdlaste trahvimise ja kohtulikule vastutusele võtmise korra kohta

määrus, mis avaldatud Koolivalitsuse juhatuskirjas 20. XI. 21.a. N° 1737." - Selle määruse põhjal võetigi 1922 a. kooliringkonda kuuluvate õpilaste vanematest ja hoolekandjatest, kooli kohustuse vastu eksimise pärast, 45 isikut va stutusele. Sissenõutud trahviraha - kogusummas 6256 mr. - läheb kehvadele õpilastele õpperaamatute muretsemiseks. Teistest koolivalitsuse korraldustest tähtsamad on: Koduõpetuse korraldus; Kooli arhiivi alalhoidmine, kooliealiste laste nimekirjade pidamine ja muud korraldused koolitöö ja asjatoimetuse õigetessee rööbastesse juhtimiseks. - Kooli hoolekogu koosseis: lastevanemate esitajad: August Ehrmann, Juhan Oja, Mihkel Laur; Vallanõukogu esitajad: Mihkel Tomson, Mihkel Sarapuu; Õpetajad: Georg Kask, Edvard Grant ja Karl Libe. Hoolekogu koosolekuid peetud 7. Kooli 1923 a. eelarvesse ülesvõetud vallavalitsusele esitamiseks järgmised summad:

1) Küte /20 kantsülda puid á 2000/	40000 m.
2) Valgustus /250 n petr. á 10 m/	2500 "
3) Kooliteeniija palk	8000 "
4) Kantselei kulud	350 "
5) Inventari muretsemiseks ja korras-	
hoidmiseks	9800 "
6) Koolihoonete remonteerimiseks	16500 "
7) Õppevahendite muretsemiseks	16310 "
8) Kehvadele õpilastele toetuseks	25000 "
9) Klassi ja õpetajate ruumide üür	25000 "
10) Ettenägemata kuludeks	5000 "
Kokku	148460

Pedagoogika Nõukogusse lastevanemate esitajaks valitud Voldemar Lepp Dreimannist.- Õpilasi 186; neist 108 poeglast ja 78 tütarlast. Klássi kursuse lõpetasid:

68 poeglast ja 47 tütarlast. Õppetöö lõppes 20 mail. Õppepäevi - 184. - Toetust antud 34 kehvemale õpilasele riigi poolt riide, raha ja jalanõude näol. Õppeabinõud puuduvad. Füüsika ja keemia kabinetti ei ole. - Kooli käis enne koolitöö lõppu revideerimas maakonna koolinõunik hra Tõõtsi. Õppetöö rahuldav. - 1. augustist 1922 a. lahkuvad koolitöölt õpetajad: M. Raudsepp ja A. Hansschmidt. Asemele valitakse õpetajaiks Eliisabet Loorents ja Leili Juurikas, mõlemad keskkooli haridusega, kutseta. -

1922 - 1923 õ/a.

Alates 1-sest augustist pandi maksma kord, et kõik õpetajad, eriti uuesti ametisse astunud, on kohustatud ennast tutvustama Maakonna Koolivalitsuse Ringkirjade koguaga, et alati tuttav olla kooliellu puutuvate juhtnõudega ja korraldustega.

Õppetöö algas käesoleval õppeaastal 18 septembril. Avatakse VI-es põhiklass ja suletakse I ja II paralleelklassid. Ikla külas. - Klasside paigutus on järgmine: II, V ja VI klass asuvad koolimajas, neist V ja VI klass koolijuhataja ruumes; I, III ja IV klass asuvad vöõras majas - üüritud eraisikuilt ruumes. Üüri maksab vallavalitsus I klassiruumide eest 400 marka kuus; III klassi ruumide eest 1000 mr. kuus; IV klassi ruumide eest 300 marka kuus. Koolil koolitöö otstarbeks peale koolimaja eraldi kõrvalisi hooneid ei ole. Klassitubade suurus ja valgustus üksikute klassitubade järele on:

	K l a s s i t o a d					
	I	II	III	IV	V+VI	VI
1. Põranda pikkus /meetrites/	7	7,8	7	6,5	6,2	2
2. " laius "	7	7,8	6,5	4	3,8	
3. Ruumide kõrgus "	2,5	3,1	3,1	2,5	3,1	
4. Akende arv	3	6	5	2	3	
5. Akende klaasi pinna suurus rtm.	2	4,3	3,5	1,5	2,1	
6. Kui palju igas klassitoas õpil.	35	37	42	22	23	

Klassidesse pääsemine sünnib eraldi ukse kaudu eeskojast, õhu-

puhastus akna kaudu. Klassitubade soojendamiseks on ahjud. Õppetöö sünnib päeval kell 9 homm. kuni kellu 3-ni p.l. Ühiseluruume ei ole. Lapsed käivad kodu. Niisama ei ole koolil ambulatooriumi, ei ka apteeki. Kooli kaugus lähema arsti elukohast /Häädameeste Jaoskonna arst/ 17 kilomeetrit. Koolil on juhataja tarvis elukorter, kuna aga õpetajatel üüritud ruumid kasutada. Koolijuhatajal tarvitada 2 tuba, kolmandas toas asub V ja VI klass. Ühel õpetajal oma maja 5 toaga tarvitada, kahel õpetajal üüritud ruumid. - Õpilaste väljakäigukoht koolimajast väljas - külm. Joogi vett saab kooli lahtkaevust. Koolil on 4 teenijat. Nende tarvis koolimajas eraldi korterit ei ole. Koolipinke on 39; istme kõrgus põrandast 40 sm.; vahe pingi kõrgema koha ja laua platte pealmise sisemise ääre vahel 30 sm.; laua platte kallakuse nurga suurus 10⁰. 17 detsembril 1922 a. korraldas Pedagoogika Nõukogu õppurite kinnise perekonna peo. Annetused - kogusummas 2441 marka - kasutati õpilaste raamatukogu asutamiseks.-

Õppeained need samad, mis eelmisel aastal. Nende laad ja läbivõtmise ulatus on äramääratud Haridusministeeriumi poolt väljaantud 1921 a. õppekavades. Suurendati

emakeele tundide arvu I,II ja III klassides ühe tunni võrra; niisama ka matemaatika tundide arvu suurendati ühe tunni võrra. - Esimeseks võõraks keeleks saksa keel. Õpilaste arv koolis 161, neist 99 poeglast ja 62 tütarlast. Klassi kursuse lõpetasid: 56 poeglast ja 38 tütarlast. VI klassi lõpetajaist astusid Pärnu linna ühisgümnaasiumi, võistluseksame ära tehes, 4 õpilast. - Koolitöö lõppes 1.juunil. Tegelikke õppepäevi 193. Katkestus õppetöö II,V ja VI klassides 4 päeva, nimelt rahvahääletamise ja II-se Riigikogu valimiste päevadel 17.II - 20. II ja V.V - 8.V. Muis klassides õppetöö katkestust ei olnud. 26 ja 27 mail 1923 a. korraldati ülekihelkomdline koolide näitus Häädemeeste, Orajõe, Tahkuranna ja Laiksaare valla koolidele Kablis - Mäekoolimajas. Õpilastele ja õpetajaile sissekäik näitusele maksuta. -

1 augustist 1923 a. lahkub ametist õpetaja Leili Juurikas. Asemele valitakse preili Elly Peterson, keskkooli haridusega, kutseta. - Kooli käis revideerimas Maakonna koolinõunik hra Tõõtsi.

1923 - 1924 õ/a.

Et õppetööd takistamatult ja täiehooga sügisel algada, seati selleks juba kevadel õpetajate poolt õppetöökavad kokku. Koolitöö ühtlustamiseks kõikides Pärnumaa algkoolides korraldas Maakonna Koolivalitsus 15 septembril 1923 a. Pärnus algkoolide juhatajate koosoleku, kus otsustati koolides ühesugused õpperaamatud tarvitusele võtta ja niisama ka kõiki Koolivalitsuse poolt tehtud korraldusi koolitöö viljakamaks muutmise sihis läbi viia.

Seati ka sisse järjekorralik kodulaste koolile ettevalmistamis- ja koolilõpetanud õpilaste edasiharimis- ja kordamistunnid. igas algkoolis. -

Õppetöö algas käesoleval kooliaastal 1 oktoobrist. Koolis on I,II,III,IV,V ja VI klass. Kool töötab 5 klassikomplektiga; neist I klassist kuni IV-ni igas üks klassikomplekt, kuna V ja VI koondatud. - Õpilaste arv - 155; neist poeglapsi 90 ja tütarlapsi - 65. Klassi kursuse lõpetasid: 56 poeglast ja 33 tütarlast. Kooli käisid revideerimas Maakonna Koolinõunik hra Tõõtsi ja Häädemeeste jaoskonna arst. Kool leiti kõigiti enam-vähem korras olevat - õpilaste edasijõudmise ja tervishoiu poolest. Koolitöö lõppes 31 mail. Tegelikke õppepäevi - 191. Koolitöö katkestus I klassis: 15.XI - 26.XI 1923 a. õpetaja Elly Petersoni haiguse puhul ja II,III,IV klassis: 18.II - 25.II 1924 a. külgehakkava haiguse puhul kooliarsti korraldusel. - Kehvad /vaesed/ õpilased said riiklist toetust: eelmisel 1922/1923 õ/a riide, pastlate, raamatute näol 10500 marga eest, rahaga 5000 mr., 1923 - 1924 õ/a. 20700 marga eest.

Käesoleval õppeaastal korraldati kaks koolipidu ja üks ülekihelkondline õpilaste laulupidu 1 juunil Häädemeestel. Koolipidudest sissetulek kasutati õpilaste raamatukogu täiendamiseks, õppevahendite muretsemiseks ja õpilaste õppereisuks Tallinna.

Kooli VI-da klassi lõpetajaist astusid käesoleval õppeaastal keskkooli 4 õpilast ja 1 põllutöökooli, võistluseksamite järele kõigis õppeainetes. -

1924.a. septembrikuu lõpul lahkus ametist õpetaja Karl Libe. Tema asemele Maakonna koolivalitsuse poolt saadeti Hermiine Repschläger, keskkooliharidusega ja kutseõigusline. - Kooli hoolekande, kulude ja tulude kohta on andmed protokollides ja aruannetes. -

1924 - 1925 õ/a.

21 septembril 1924 a. peeti ära lastevanemate koosolek. Koosolekule ilmus 45 lastevanemat, missugune arv avalikkude algkoolide seaduse § 94 põhjal koosoleku pidamiseks seaduslik. Koosoleku avas koolijuhataja is. Kask, ettekandes kõne laste õigel ajal sügisel kooli ilmumise tähtsusest ja mõjust õppetöö edenemise kohta ning õpilaste varasest koolist lahkumise kahjust. Koosoleku juhatajaks valiti is. Kask, protokolli kirjutajaks õp. Loorents. Päevakorda seati: 1) Aruanne koolitegevuse ja õppetöö kohta 1923-1924 õ/a; 2) tutvumine avalikkude algkoolide seadusega ja maakonna Koolivalitsuse juhtkirjaga: "Vabandamata põhjustel koolikohustuse täitmata jätmise pühul süüdlaste trahvimise kohta maakonnas"; 3) Kordamis- ja katsepäevade küsimus; 4) Korrapidamine koolis ja kodu; 5) Õpilaste riided; 6) Lastevanemate esitajate valimine kooli hoolekogusse ja pedagoogika-nõukogusse; 7) Kõlilitervishoid; 8) Koosolekul ülesvõetud küsimused. Päevakord võeti muutmata vastu. Päevakorra esimese, teise ja kolmanda punktide harutusel vaieldusi ei tekkinud; nad leidsid lastevanemate rahulolemist. Korrapidamise kohta koolis ja kodus avaldati soovi, et kool ja kodu selles asjas käsi-käes käigu. Õpilaste riiete kohta sõna võttes leiti,

et kohane oleks õpilasil vormiriideid kanda - poisslapsed muste kinniskraega kuubesid ja tütarlapsed pruunkleite ning musti vormpõlle. Punkt kuuendat käsitades, kandis juhataja is. Kask ette hoolekogu ja tema esitajate vastutusrikkast ja tähtsast tööst koolimajanduselus ja nende ülesannetest üleüldse. Pääle selle valitakse hoolekogusse ühel häälel: is. A. Henning, A. Tisler, J. Jõeäär ja pedagoogika-nõukogusse M. Laur. - Tiisikuse vastu võitlemise Seltsi liikmeks astumiseks soovi ei avaldatud.

Klassid jaotati ja paigutati - õpilastele kergemalt ligipääsemise mõttes - järgmiselt: I ja II klass ühendatult Dreimanni külla, Kalnina tallu; I ja II klass /paralleel/ ühendatult Ikla külla, Konksi maija; III klass peakoolimajasse; IV klass Ikla-Selgema külla, Karjamaa tallu; ning kõrgema algkooli V ja VI klass ühendatult peakoolimajasse, milleks koolijuhataja G. Kask tasuta ühe oma tubadest määras.

Klassi ruumide suurus ja valgustus üksikute klassi tubade järele on:

	K l a s s i d					
	Ikla		Dreim.		Peakm. Ikla-Selg.	
	I	II	I	II	III, V, VI	IV
1. Klassiruumi suurus /kuub m/	92,3		93,3		188,6	69,1 83,7
2. Akna ja põrandap. suhted	1:13		1:23		9,5	6,7 15,5
3. Õpilaste arv	37		43		39	18 23
4. Õhu kuubus ühe õpil. kohta	2,5		2,2		4,8	3,8 3,6
5 Põrandap. õpil. kohta /ruutm/	0,9		0,8		1,56	1,3 1,4

Koolitöö algas 1. oktoobril. Õpilased kogunesid kõik kooli juba esimesel õppenädalal. Õpilaste üldine arv: 161; neist poeglapsi 89 ja tütarlapsi 72. Õpilaste arv klasside järe-

le ära tähendatud eelmises tabelis. - Rahvuse järgi õpilasi: Eestlasi 85 poisslast ja 70 tütarlast; lätlasti 4 poisslast ja 2 tütarlast. Usu järele: 73 lut. ja 88 ap.-õigeusulist. Vanemate elukutse järele: Kaupmeeste lapsi - 4, talukohapidajate-lapsi: 67, asunikkude lapsi - 2, popsnikkude - 1, põllutööliste - 26, käsitööliste - 14, tööliste - 41, riigi ja omavañitsuse ametnikkude lapsi 3 ja muid - 3. - Õppe- ja kasvatus osa on avalikkude algkoolide seaduses ära määratud ja õppeainete läbivõtmise ulatuse kohta kindlad ja täpsed juhatused õppekavades ära näidatud, millede järele ka kool järjekindlalt pmad töökavad üles seadis. Õppetöö lõppes 29 mail. Tegelikke õppepäevi - 180. - Õppetöö katkestus: I ja II kl. 7.I - 18.I õpetaja Elly Tõlp-i (Peterson) haiguse puhul /Dreimanni klassid/; IV klass 18.III- 20.III külgehakkava haiguse puhul kooli arsti korraldusel; V ja VI kl. 8.XII - 9.XII koolijuhataja G.Kaski matusele sõitmise puhul. - Lõpetasid klassikursuse 67 poisslast ja 58 tütarlast. Puudumise päevi koolist kokku: 2069; kõik päevad hoolekoogu poolt vabandatavaiks loetud.

Õpilastele on antud ainelist toetust: riigi poolt 20250 m eest natuuras ja rahas ja vallavalitsuselt rahas 15005 m., kokku 35255 m. eest. Koolil on füüsika ja keemia kabinetid, õppe- ja ilukirjanduse raamatute kogud ja muud õppevahendid loodusloo, maateaduse ja matemaatika alal. - Ekskursioone on korraldatud - 1; 40 õpilasega ja 2 õpetajaga. - 24 veebruaril korraldati aktus; 21 mail ülekihelkondline õpilaste laulupidu Häädemeeste, Laiksaare ja Orajõe valla algkoolidele Kablis. - Pidu sissetulek koolide kasuks. -

Kooli käisid revideerimas maakonna Koolinõunik hra Tõõtsi ja Häädemeeste Jaoskonna arst. Kool leiti korras olevat. VI klassi lõpetajaist keskkooli astus 1 õpilane. Kooli kulude ja tulude, niisama ka hõplekogu koosolekute kohta on andmed ära näidatud protokollides. - 1925 a. juuli kuus lahkus ametist õpetaja Elly Tõlpt /Peterson/. Põhjus korratu ja nõrk koolitöö. Asemele valiti õpetajaks Voldemar Soovik, linnakooli /1872/ haridusega, kutseõigusline, 30 aastase koolitöö praktikaga. -

Kooli heakäekäigu ja majanduslise olukorra parandamise eest on kõigiti hoolitsenud hoolekogu; kodu ja kooli vahel lähema ühenduse loomiseks on paāju kaasa aitanud lastevanemate koosolekutel sellekohaste küsimuste lahendamise ja pedagoogika-nõukogu selles asjus kindel ja järjekorraline töö.. - Koolis töötab 1925 a. karskusring.

1925 - 1926 õ/a.

20 septembril 1925 a. peeti ära lastevanemate koosolek. Kogunesid üks viiendik osa lastevanemaist, mis avalikkude algkoolide seaduse põhjal otsusvõimeline. Õpetajaist ilmusid koosolekule : G. Kask, Ed. Grant, V. Soovik, H. Repschlāger, E. Loorents. Koolijuhataja avab eeskõnega koosoleku ning paneb ette koosoleku juhatajat ja protokollikirjutajat valida. Valitakse koosoleku juhatajaks ühel häälel is. Kask, kirjatoimetajaks E. Loorents. Päevakorda seati järgmised küsimused:

1. Möödäläinud õppeaasta ülevaade;
2. Haridusministeeriumi ja Maakonna Koolivalitsuse ringkirjade ettekanne;

3. Lastevanemate esitajate valimine hoolekogusse ja
pedagoogikanõukogusse ja

4. Koosolekul ülesvõetud küsimused. -

Punkt esimesena kannab koolijuhataja ette möödunud õppe-
aasta ülevaate, mis rahulolemisega vastu võetakse. Punkt
teisena loetakse koosolekule ette Haridusministeeriumi
ja Maakonna Koolivalitsuse ringkirjadest väljavõte, ning
Haridusministeeriumi usuõpetuse eeskiri. - Kooli hoole-
kogusse valitakse A. Henning, M. Krapp ja Kr. Paju; peda-
googika-nõukogusse Hans Kurgo. Vallanõukogu esitajad en-
dised, nimelt A. Abram ja V. Kiviselg. - Koosolekul küsi-
musi ei algatatud. -

Õppetöö algas 28 septembril. Esimesel õppenädalal
kogunesid kolm neljandikku kõigist õpilastest; teisel üuba
peaaegu kõik. Üldine õpilaste arv - 161. - Kõige hiljemini
kooli ilmusid - 1 novembril - 2 õpilast V ja VI klassist.
Poeglapsi 91; tütarlapsi 70. Klasside paigutus niisama ka
ruumid endised. - Karskusnädala puhul korraldati 4 novemb-
ril koolis karskustunnid ja koosolekud. - 1 detsembril kor-
raldati aktus 1924 a. 1.XII langenud Eesti-Vabariigi kaits-
jate mälestamiseks, - 19 detsembril korraldati õpilastele
kolmanda klassi ruumes ühine jõulupuu. - Pühade vaheaeg
kestis 23.XII 1925 a. - 4.I 1926 a.

21 jaanuaril 1926 a. Haridusministeeriumi korralduse
põhjal peeti kirjaniku August Kitzbergile tema 70 a. sün-
nipäeva mälestuseks aktus kõigi õpilaste ja õpetajate
osavõttel. Aktus kestis 1½ tundi. Kanti ette õpilaste
poolt kirjaniku eluloo kirjeldus ja tähtsamatest tema kir-
jatöödest väljavõtted. Ettekannete vaheaegadel laulis õpi-
laste laulukoor.

25 jaanuaril 1926 a. käis kooli tervishoidlist seisukorda revideerimas Häädemeeste Jaoskonna arst. Kõigis klassides korraldati õpilaste arstline läbivaatamine. Kooli tervisline seisukord - rahuloldav. - Õpilaste tervis normaalne, kehaehitus ja toitlus keskmine. - Riietus - puhas.

7 veebruaril 1926 a. korraldati Häädemeeste ringkonna õpetajate koosolek, Kabli Mäekoolimajas, Orajõe - Kooli-noorsoo-pidude korraldaja komisjoni ettepanekul. Koosolekule ilmusid Dreimanni, Kabli ja Laiksaare koolide õpetajad, kuna Häädemeeste õpetajaist keegi koosolekule ei ilmunud. Arutamise alla võeti küsimus - kas korraldada ülekihelkondlist "Noorte Püha", või kooli näitust, kunas ja kus teda korraldada? Et mõningad koolid soovi avaldasid osa võtta Ülemaakondlisest noorte pühast, mis käesoleval aastal kavatsetakse Pärnus 30 mail ärapidada, jäi küsimus ülekihelkondlise noorte pidu korraldamise asjus esialgu lahtiseks. - Lõplik otsus tehakse selles asjus pidukorraldajate komisjonide esitajate koosolekul Pärnus 20 veebruaril a.a. 18 veebruaril 1926 a. revideeris kooli Pärnu maakonna koolinõunik hra Tõõtsi. Õppetöö üldiselt tubli rahuloldav. Õppeabinõudega kool varustatud rahuldavalt. Koolil on ka apteek.

24 veebruaril 1926 a. Eesti Iseseisvuse 8 aastapäeva pühitsemise puhul korraldas kool aktuse õpilaste ja õpetajate osavõttal. Külalistena olid aktusele ilmunud mõned lastevanematest ja kohalik politsei-raiooni Ülem. - Aktusel esineti kõnede, laulude ja deklamatsioonidega, mis jättis osavõtjaisse üleva meeleolu. - Aktuse alguses, pärast avakõne, kanti ette õpilastele Haridusministri hra Lattiku ringkiri.

17 märtsil 1926 a. esimes kooli ruumes kõnega Haridus-ministeeriumi vanem haridusinstruktor hra A. Kurvits vabaharidus asjus. Kõne alguks kellu 7 õhtul kogunes rahvast 100 inimest III kl ruumi. Kõne avas ja ka läbirääkimisi juhatas hra Kurvits ise. - Et kõne sisu - hääde raamatute lugemine on edasiharimises ja enesekasvatuses üks tähtsamatest abinõudest - rahvale väga huvitav oli, olid ka läbirääkimised selles asjas õige elavad. Kõne vaheaegadel hra A. Kurvitsi ettepanekul kandis rahvas ette laulud: Ema süda, Üles, üles, hellad vennad, Kui kungla rahvas jt., mis väga kenasti kõlasid. Koosolek kestis kuni kella 11 öösel. - üldmulje väga häa. - Koosviibimise lõpul tänas koolijuhataja hra A. Kurvitsi selle väga õpetliku kõne ja tulusate näpunäidete eest raamatukogude asutamise asjus ja antud juhtnõõride eest enesekasvatuse ja edasiharimise alal pärast kooli, mille lõpul hra A. Kurvitsile "ta elagu" - lauldi.

25 - 26 märts 1926 a. Algkooli "Lootusringi" kutsel pidas neil päevil kohalesõitnud E.K. Pärnu Osakonna karskusinstruktor hra Arn. Oksa peakoolimajas rahvakoosolekuid. - Esimesel päeval teemil: "Kas käime hävimis- või eduteed" ja järgmisel päeval: "Enesekasvatuse ülesanded". Osavõtt oli õige suur. Umbes paarisajaline rahvapere jälgis huvitusega mõlematel päevadel karskusinstruktori tabavaid seletusi. koosolekuid juhatas koolijuhataja. Koosolekutele järgnesid udupildid. - 25 ja 26 märtsil oli karskusinstruktori Arn. Oksa poolt korraldatud õppuritele karskustunnid, milledele järgnesid udupildid, mis õppurite keskel suurt elevust välja kutsusid. Tööd lõpetades lauldi särasilmil isamaalaule.

10 aprillil 1926 a. pühitses kooli karskusring oma

aastapäeva. Koosoleku avas karskusringi esimees - VI kl. õpilasne - Erich Turner - kõnega - karskusringi asutamisest ja tema tegevusest aruandes, soovides Ringile tema edaspidises töös edu ja jõudu. Kõnedega esinesid veel Karskusringi hooldaja õpet. El. Loorents ja endistest koolilõpetajaist Pärnu Ühisgümnaasiumi õpilane A. Laur, kes oma kõnedes toonitasid ägedat võitlust alkoholiga, mis käimas üle maa, kus võitlejate esiridades käivad noored. Ilusad olid ka laste särasilmil ettekantud isamaalaulud; mitte vähem huvi ei pakkunud ka õpilaste deklamatsioonid ja viiulite duett. Üldse jättis aastapäev osavõtjaisse üleva meeleolu.

13 mail 1926 a. peeti Eesti emade päeva, millest osavõtt vähene oli. Kogunesid kõigist 20 ema tervest kooliringkonnast. Emade päeva avas kooli karskusringi hooldaja preili E. Loorents kõnega, milles toonitas emade ülesannete suurest tähtsusest meie tulevaste põlvede tõutervise mõttes; selles mõttes on emade ülesanded suuremad kui meeste omad, sest et parivusliste omaduste kasvatamine ja alleshoidmine on rohkem emade kätes. - Kõnedega esinesid ka emadest - proua Soovik, ja õpilastest - tütarlastest - Salme Jaakson. Kõneldi laste kasvatamisest, nende eest hoolitsemisest, mõjudest, mis praegusel ajal perekonda hävitama kipuvad ja kuidas lapsi nende halvavate mõjude eest kaitsta. Lauldi: "Ema süda", "Eestimaa, mu isamaa", "Kui Kungla rahvas kuldsel a'al", "mu isamaa, mu õnn ja rõõm". Kanti ette õpilaste - tütarlaste poolt mitmesuguseid deklamatsioone. Üldmulje rahuldav.

29 ja 30 mail 1926 a. oli kooli näitus ühes õppurpeoga. - Kooli näitus erines kahte jaoskonda: 1) õpilaste

tööd ja 2) füüsika, keemia kabinetid ja muud õppevahendid. Õpilaste töödest olid väljapandud joonistused, joonestused, diagrammid, poiss- ja tütarlaste käsitööd. Kooli näitusel käisid paarsada lastevanemat ja kõik õpilased. Koolinäitus oli hästi kordaläinud. - Osavõtt õppur-peost oli vähene: 100 inimest. Puhas sissetulek läheb õpilaste raamatukogu täiendamiseks.

Õppetöö käesoleval aastal lõppes 5 juunil. Tegelikke õppepäivi - 190. Õpilasi: 92 poeglast ja 72 tütarlast. Neist lõpetasid klassikursuse 72 poeglast ja 57 tütarlast. Koolist puudumise päevi: 2567. Trahvitud hoolekogu poolt 3 isikut - 4230 margaga - koolikohustuse mittetäitmise pärast. Rahvuse ja usu järele on õpilasi: Eestlasi - 90 poeglast ja 71 tütarlast, lätlast 2 poeglast ja 1 tütarlaps; lutheriusulisi: 41 poeglast ja 34 tütarlast; ap-õigeusulisi: 51 poeglast ja 38 tütarlast. Toetust antud vaesematele õpilastele: riigilt 29678 marga eest; vallavalitsuselt sinelid, kuued, püksid, saapad ja 15000 m. rahas. - 3 juunil käis kooli revideerimas Maakonna Koolinõunik hra Tõõtsi. Mõni päev enne seda jaoskonna arst revideeris kooli tervislist olukorda. Õppetöö leiti hää olevat. Koolitervisline seisukord - rahuldav.

Ekskursioone käesoleval aastal korraldati üks - 30 õpilasega ja 2 õpetajaga - 5-6 juunil Pärnu Maakondlisele noorsoopeole.

1926 - 1927 6/a.

26 septembril 1926 a. Pärnu Maakonna Koolivalitsuse korraldusel peeti ära lastevanemate koosolek. Koosolekule

kogunes üle viiendiku osa lastevanemaist. Koosoleku avas koolijuhataja G. Kask eeskõnega. Koosoleku juhatajaks valitakse G. Kask ja kirjatoimetajaks õp. E. Loorents. Päevakorda seatakse: 1) Õpilaste üleskirjutamine; 2) esitajate valimine hoolekogusse ja pedagoogika nõukogusse; 3) õpperaamatute ja koolitarbete küsimus; 4) kehvade õpilaste nimekirja kokkuseadimine; 5) mõne õpetaja referaat ja 6) koosolekul ülestõstetud küsimused. - Päevakord võeti ühel häälel muutmata vastu. Päevakorra punkti esimest käsitades, vaadatakse läbi koolijuhataja poolt 1926-1927 õ/a. kokku seatud õpilaste nimekiri ja võetakse mõnesuguste täienduste juurde lisamisega ühel häälel vastu. Punkt teist arutusele võttes, otsustati - valida koolihoolekogusse lastevanemate esitajaist: Albert Henningit, Kristjan Paju ja Mihkel Krappi, ning pedagoogika nõukogusse - Hans Kurgo. - Võetakse arutamise alla õpperaamatute küsimus. Leitakse, et mõned õpperaamatuist ei vasta praeguse aja nõuetele; nende asemele tuleks uued tarvitusele võtta. Otsustati: tarvitusele võtta - A. Rull, õigekirja algharjutused, ja Kogerman-Männik-Mahlstein, Looduse-õpetus IV õ/a. ning Koppel-Sütt, Maateaduse õpperaamat V õ/a. - Punkt neljandana seatakse kokku kehvade õpilaste nimekiri. - Et koosolek liiga pikale venis ja aeg hiline oli, ei esinenud õpetajaist keegi enam referaadiga; niisama ei algatatud koosplekul ka küsimusi. - Sel samal päeval pärast lastevanemate koosolekut, sai ärapeetud ka hoolekogu ja pedagoogika nõukogu koosolek. Hoolekogu valis omaale juhatajaks A. Henningi, kirjatoimetajaks õpet. E. Loorentsi ja kassahoidjaks õpet. Ed. Granti. Pedagoogika nõukogu koosolekust võtsid osa õpetajad: G.Kask,

Ed. Grant, V. Soovik, E. Loorents, H. Repschläger ja lastevanemate esitajaist H. Kurgo. - Jagati õppetunnid ja klassid õpetajate vahel. I ja II kl. Iklas, Konksi majas, annab kõik tunnid õp. Ed. Grant, ning on ühtlasi ka klassivanem; I ja II kl. Dreimannis, Kalnina majas, klassivanem õp. V. Soovik, annab kõik tunnid ja pääle selle annab IV, V ja VI kl. maateadust, ning käsitööd poisslastele; III kl. vanem õpet. Repschläger, annab kõik tunnid pääle usuõpetuse ja laulmise, ning V ja VI kl. eesti keelt ja IV, V, VI kl. käsitööd tütarlastele; IV kl. vanem õpet. E. Loorents, annab kõik tunnid pääle loodusloo, usuõpetuse, laulmise, maateaduse ja käsitöö; pääle selle annab V ja VI kl. saksa-keelt, ajalugu, joonistamist, võimlemist ja VI kl. kodanikuteadust. V ja VI kl. vanem õpet. G. Kask, annab matemaatikas, looduslugu, usuõpetust ja laulmist; IV kl. looduslugu, usuõpetust ja laulmist; III kl. usuõpetust ja laulmist. Katse, kordamis- ja edasiharimistunnid annab õp. H. Repschläger. - Omavalitsuse esitajaist jäid koolihoolekogusse endised - August Abram ja Villem Kiviselg; õpetajaist - kõik.

1 oktoobril 1926 a. algas õppetöö kõikis klassides määratud ajal. Juba esimesel õppenädalal ilmusid kooli peaaegu kõik õpilased; ainult mõningad puudusid Ikla I ja II kl! III kl., IV kl., V ja VI kl. Teisel õppenädalal võis juba õppetööd jätkata täie koosseisuga. - Õpilaste arv klassides: I ja II Ikla klassis: 28; I ja II Dreimanni klassis 36; III kl. 37; IV kl. 31; V ja VI klassis 18; kokku käib tegelikult koolis - 150 õpilast; neist allakooliealisi - 11 õpilast; - koolikohustuslisi - 122 õpilast; koolikohus-

tuslistest lastest ei käi koolis - 3. Põhjus äärmine keh-
vus. - Kaks neist said juba oktoobri kuus 15 a. vanaks ja
käivad katsel.

17 oktoobril 1926 a. Pedagoogika Nõukogu oma koosole-
kul vaatas veel kord temale juba varemalt esitatud Haridus-
ministeeriumi poolt koolidele saadetud algkooli töökava
skeemi lõpulikult läbi ja otsustas - skeemi õppeainete lä-
bivõtmisel õppeaasta jooksul täiendada ning koolijuhata-
jale õppetöö lõpul äraanda Haridusministeeriumile esitami-
seks.

1 - 7 novemb. 1926 a. noorseo karskusnädala puhul anti
koolis kokku kõigis klassides 10 karskustundi; neist vane-
mais klassis Karskusliidu esitaja üliõpilase hra A. Krahe
poolt neli tundi. Peeti karskuskoosolekuid õpilaste poolt
üks; rahvakoosolekuid üks, kus kõnega "Uuendage kodu" Kars-
kusliidu esitaja üliõpilane hra A. Krahe esines. Koosole-
kust osavõtjate arv 100 inimest. Kõne - huvitav ja asjako-
hane. - Võib loota, et hää seeme ka häässe pinda sattus,
kus ta kaduma ei lähe ja hääd vilja kannab. - Niisuguseid
kõnekoosolekuid tuleks sagedamini pidada. -

1924 aasta 1 detsembri kommunistliku mässukatse õnne-
liku mahasurumise mälestuseks oli kesknädalal peakoolimaja
III klassi ruumes korraldatud mälestusaktus, kus meelde
tuletati kahe aasta eest üleelatud tähtpäeva suurt täht-
sust. Aktusel esinesid päevakohaste kõnedega õpetajad, ning
ettekannetega ja lauludega langenud kangelaste auks õpilased.

5 detsembril 1926 a. otsustas koolihoolekogu oma koos-
olekul toetust anda 50 kehvemale õpilasele. Selleks otstar-
beks kasutati - hoolekogu korraldusse antud summadest:

riiklisest toetusest - 10000 marka rahas kehvemate õpilaste õpperaamatute kogu täiendamiseks, 21576 m. natuuras ja val-lavalitsuselt saadud toetussumma 15000 mrka rahas. -

5 detsembril 1926 a. esines koolihoolekogule suusõna-lise palvega kohaliku Spordiringi esitaja A. Laur luba saa-miseks kooli ruumes 26 detsembril s.a. piduõhtut korraldada. Spordiringi esitaja palve otsustati kinnisel hääletamisel jaatavalt.

26 detsembril 1926 a. korraldas Orajõe Spordiring Pea-koolimajas, III kl. ruumes peo-õhtu. Kavas oli: 1) mustlas-te tants; 2) hra Aboli raskejõustiku numbrid; 3) nalja pa-lad; 4) esimene mõrsjaöö, A.J. Saare draama. Osavõtt kesk-mine. Üldmulje piduõhtust - häa. -

15 veebruar 1927 a. Õpilasi puudub koolist haiguste tõttu üle 40 %. Iseäranis rohkesti tuleb haigeks jäämisi ette - III kl., IV kl. ja IjaII kl. Dreimannis - leetrites-se; peale selle mässab laste seas ka kopsupõletik ja pala-vikud. Haridusministeeriumi ringkirja põhjal 20.I.27 a. N° 25481 teatati Häädemeeste Jaoskonna Arstile õpilaste hulgas ettetulnud nakkavate haiguste juhtumistest. Arsti korraldusel suleti III klass 15.II - kuni 22.II; IjaII kl. Dreimannis - 2.III kuni 10.III ja IV klass 7.III kuni 17.III.

17 veebruaril 1927 a. mälestati geniaalse pedagoogi Heinrich Pestalozzi surmapäeva. Sel päeval hommikusel koos-viibimisel kõnelesid õpetajad õpilastele selle suure inim-soo ja laste sõbra elust ja tööst ja tema mõjust, mis ei piirdunud üksi oma aja ja ümbrusega, vaid ulatus kõigile kultuurimaile ja et mitmed tema ideed ootavad veel praegugi

teostamist. - Kanti ette ka väike palakene H. Pestalozzi romaanist "Lienhard ja Gertrud" - kuidas Gertrud kodus kasvatab. -

4 märtsil 1927 a. käis kooli revideerimas Maakonna koolinõunik hra Tõõtsi. - Õpilaste edasijõudmine üldiselt häa. Raamatupidamist revideerides, leiti raamatud korras olevat.

30 aprillil 1927 a. lootusringide kevadpüha puhul korraldati viimaste tundide ajal õpilastele karskustunnid ja karskuskoosolek 30 õpilase osavõttel ja 1-sel mail lastevanematele kõnekoosolek teemil: "Karskuskasvatustöö kodus ja koolis". Kõneles koolijuhataja G. Kask. Osa võttis koosolekust 50 lastevanemat. Karskustöö edendamiseks annetati 300 marka. -

12 mail 1927 a. käis teist korda kooli revideerimas Maakonna Koolinõunik hra Tõõtsi. - Õpilaste teadmised leiti üldiselt hääd olevat. VI klassi õpilaste edasijõudmine matemaatikas rahuldav, muis õppeainetes häa. Õppevahenditega kool varustatud rahuldavalt; nende muretsemiseks ja täiendamiseks andis Orajõe vallavalitsus 99845 marka. - Õpperaamatuid raamatukogus kehvematele õpilastele 267 eksemp. summas - 25868 marka. Ilukirjandust ja üldteoseid 284 raamatut - kogusummas 15308 marka. Võõraid keeli - vene ja saksa - 82 raamatut - 863 marga väärtuses. -

15 - 22 maini 1927 a. kalanädala puhul selgitati loodusloo tundidel õpilastele selle korraldamise mõtet ja kala, eriti just kodumaa kala rohkemalt tarvitamise tähtsust, sest kodumaa kala tarvitamine aitab kaasa elukalliduse langetamisele ja rahva majandusliku seisukorra parandamisele,

niisama ka toitude näol, kui vitamiinrikkad - rahva tervislik
ku seisukorra tõstmisele. -

22 mail 1927 a. korraldati õpilastele kohalikus surnu-
aias Vabaõhu Jumalateenistus, millest osavõtsid Pärnu Elis-
bethi koguduse II pihtkonna õpet. hra A. Grünberg ja Hääde-
meeste ap. õigeusu koguduse Ülemp. hra P. Saar. Et ilm sel
päeval ilus oli, kogunes Jumalateenistusele umbes 800 ini-
mest. - Teenistuse korraldamise kulud kaeti laululehtede
müügist - 307 t. 410 m. - 3070 m. sissetulnud summast. Pär-
rast Jumalateenistust oli õpetajate kulul korraldatud hra
A. Grünbergile ja P. Saarele koolimajas ühine lõunasöök. -
Üldmulje Vabaõhu Jumalateenistusest kõige parem. - Sel samal
päeval peeti ära ka emade päev, mille lõpul lauldi - "Ema
süda". -

22 - 29 maini 1927 a. tervishoiu nädala puhul selgita-
ti õpilastele selle nädala korraldamise vajadust, et anda
kõigile õiget otsust, mis teha, et inimene oleks terve ja
oskaks ennast kaitsta haigeksjäämise eest. Ka Jaoskonna
arst hra Rosenberg, 25 maist s.a. kooli puhtust revideeri-
des, andmeid kogudes õpilaste arvu üle klassides ja klas-
side ruumala kohta, andis õpilastele tervishoiu tunde kõiki-
des klassides, selgitades neile tervishoiu põhimõtteid ja
ühtlasi neilt ka tervishoiulisi peakäskusi küsides.

31 mail lõppes koolitöö. 151 õpilasest, nimelt 84 poeg-
ja 67 tüt. - lõpetasid klassi kursuse 59 poeglast ja 55 tü-
tarlast; VI klassi 2 poeglast ja 2 tütarlast. Neist edasi-
õppima minna keegi soovi ei avaldanud. Katsel ja edasihari-
mistundidel käidi käesoleval õppeaastal korratumalt. -
Põhjus - äärmine kehvus ja teenistuses asumine väljaspool
kooliringkonda.

Viimasel ajal on kool ja õpetajaskond oma töö ja osavõtmisega seltskondlisest tegevusest palju kaasa aidanud ümbruskonna rahva vaimlise kultuuri tõstmisele. - Aastat paarkümmend tagasi rahuldaski end kogu seltskond kahe, kolme üksteise läheduses asuva kõrtsiga, kuhu pühapäeviti nooremad, niisama ka vanemad inimesed aega viitma kogunesid. Siin tantsiti, joodi viina, õlut. Peaaegu iga pühapäeval leidsid maad noorte seas verised kaklemised. - Alles 1919 a. alates, kui juba sirgus uuspõlv ja Orajõeale asus uusi rohkem seltskondlikus töös vilunud tegelasi - õpetajaid - tunti tõsisemat vajadust vaimlise kultuuri järele. See vajadus väljendus kõige pealt hääde raamatute nõudmises. Selleks asutati 1920 a. Orajõe Raamatukogu Selts. Seati kokku kohaliku vallasekretäri hra J. Leemeti poolt. Seltsi põhikiri, millele allakirjutasid asutajate liikmetena Jakob Leemet, August Ehrmann ja Peeter Jakobson. 7 mail 1921 a. registreeriti uus Selts Viljandi-Pärnu Rahukogus. Selsamal aastal 6 novembril peeti Orajõe vallamajas esimene Raamatukogu Seltsi päakoosolek. Seltsi juhatusse valiti hrad August Ehrmann, Karl Libe - kooliõpetaja, Jakob Leemet, Samuel Busch ja Gustav Jakobson. Sellest ajast peale jätkub Orajõel püsiv ja kavakindel Seltsielu areng. Raamatukogu täienes aast-aastalt ja 1925 a. võeti ta avalikkude raamatukogude võrku. Praegu on Raamatukogul kolm osakonda - Kablis, Mõisakülas ja Dreimannis. Nende kaudu püüab ta rahuldada kõiki ümbruskonna lugemishimulisi; raamatuid antakse lugeda ilma mingi tasuta. - Peale "Orajõe Raamatukogu Seltsi" tegutseb Orajõel ka veel "Orajõe Spordiring". Ta asutati koolinoorsoo poolt paar aastat tagasi.

Praegu tegutseb Spordiring õige hoogsalt, iseäranis kergejõustiku alal. Selle paari aasta jooksul on moodustatud õige tubli jalgpallimeeskond, kellel on olnud võistlusi kõigi ümbruskonna - Heinaste, Kabli, Häädemeeste, Laiksaare - jalgpallimeeskondadega; kõigis neis võistlustes on suutnud ta pakkuda väärilist konkurentsi. Uhkusega võib Orajõe Spordiringi jalgpallimeeskond end ümbruskonnas paremaks meeskonnaks lugeda. Ka abinõudega spordi alal on Spordiring kaunis korralikult varustatud. Alles hiljuti tema endise esimehe Georg Kaski palve peale sai Spordiring Valitsuselt 25000 marka spordi abinõude muretsemiseks. Ka pidudega, nagu Raamatukogu Seltski, on ta suutnud kohaliku rahva sooja poolehoidu võita ja seltskonna hariduslise tasapinna tõstmiseks sellega palju kaasaaidata. Peale nende seltside asutati 1926 aastal kohaliku koolinoorsoo poolt Orajõe ka veel karskustoimkond, sest karskuse alal on siin veel palju ärateha - tuleb võidelda joomise vastu, mis sellest ajast iseäranis hoogu hakkas võtma, kui Iklasse viinapood avati. Eesti töölised, tulles Heinastest laupäebiti töölt, ei pääse sellest joomakohast ilma tipsutamata mööda; nii tipsu võttes raiskab mõnigi tööline oma viimase penni, kuna aga kodus perekond puudust kannatab. Mitte üksi töölised - joodikud ei ohverda alkoholile oma viimast penni, vaid ka kohalikud taluperemehed on viimasel ajal alkoholilisi jooke suuremal määral tarvitama hakanud. Neis perekondades, kus enne viinapoe avamist valitses rahu ja rõõm, võime nüüd alatasa näha rõhutud meeleolu - isegi kisklemist. Küll sõdis toimkond ja kohaliku kooli karskusring viinapoe avamise vastu Iklasse, kuid kõik asjata. Toimkonnal on ees

palju kavatsusi, kuid nende täideviimine nõuab palju raha, seda aga temal ei ole; - nii on ta siis võimetu karskuse alal midagi korda saata.

Koolis on teatav hulk verivaesid ja haiglasid lapsi. Enamus neist kuulub kehvadesse perekondadesse. Nende majanduslik olukord on nõndavõrd vilets, et võimatu on kodus vajalikult hoolitseda niisuguste laste toitmise ja ravitsemise eest. See seisukord muutub veel viletsamaks, kus pereisa joodik, - ja nii on mõnegi sarnase lapse püsijäämine elujõulisena kodanikuna enam kui küsitav. - Käesoleval aastal korraldas Maavalitsus end. Sindi "Lodja" kõrtsi ruumes suveasunduse, kuhu kehvade vanemate nõrgatervisega, verivaeseid lapsi vastu võetakse ravitsemisele. Nimetatud suvekolooniast saadeti koolist üks poeglaps - Valter Vaher - tervist kosutama. -

1927 - 1928 õ/a.

25 september. Pärnu Maakoolivalitsuse korraldusel peeti ära lastevanemate koosolek. Kogunes 50 lastevanemat, seega üle ühe viiendiku osa kõigist lastevanemaist, ning seepärast otsustusvõimeline. Koosoleku avas koolijuhataja G. Kask. eeskõnega, selgitades ja juhtides vanemate koosoleku tähelepanu asjaolule - missugused peaksid need abinõud olema, mida kasvataja nii kodus kui ka koolis peaks tarvitama üllesseatud eesmärgi kättesaamiseks. Kaugelt suurem osa lastevanemaid ja isegi õpetajaid sattub kasvataja ametisse täiesti kogemata ja ette valmistamata; oma lapsi tahab ta samati loomusunni juhil kasvatada, nagu seda iga loom teeb, kes oma järeltuleva soo eest hoolt kannab; siin selles as-

jas, ei tohi aga niiviisi tegutseda, siin on vajadus teaduslikult, põhjendatud kasvatusviiside järele, Praeguse aja kasvatuses kõige nõrgem külge on nimelt see, et ei mõisteta arvesse võtta lapse individuaalseid /hingelisi/ iseäraldusi, vait tõmmatakse ühe liistu peale, ja see asjaolu tõstab märksa "nurjaläinud laste" arvu. - Kõne lõppedes panti ette koosoleku juhatajat valida ja kirjatoimetajat. Koosoleku juhatajaks valiti koolijuhataja G. Kask ja sekretääriks A. Repschläger. Päevakorda võeti järgmised küsimused:

- 1) Aruande koolitegevuse ja majandusliku seisukorra üle möödunud 1926 - 1927 õppeaastal;
- 2) Lastevanemate esitajate valimine koolihoolekogusse ja pedagoogika nõukogusse;
- 3) Kehvemate õpilaste nimekirja kokkuseadimine;
- 4) Õpperaamatute küsimus;
- 5) Koosolekul ülesvõetud küsimused.

Aruandes koolitegevuse ja majandusliku seisukorra üle möödunud 1926 - 1927 õ/a. andis koolijuhataja G. Kask täieliku ülevaate, mis ühelhäälel vastuvõetavaks tunnistati ja hääks kiideti. Koolihoolekogusse valiti lastevanemate esitajaist endised: Albert Henning, Kristjan Paju, Mihkel Krapp ja pedagoogikanõukogusse Hans Kurgo. Koolihoolekogu poolt kokku seatud kehvemate õpilaste nimekiri võeti ühelhäälel vastu. Õpperaamatud otsustati jätta endised ja uutest tarvitusele võtta VI kl. Maateaduse õpperaamat Sütt-Koppel VI õppeaasta ja Eestikeeleõpetus - Puussepp. - Õpperaamatute kogu täiendamiseks otsustati juurde muretseda uusi õpperaamatuid 5000 marga eest, missugune summa riiklisest toetussummadest kehvematele õpilastele katta, -

Algatatud küsimuste all pani koolihoolekogu lastevanematele ~~xxxx~~ südame peale lapsi õigel ajal kooli saata, - Mis puutub kooliruumide paigutamisesse, siis selles asjas muutust ei ole olnud: I ja II klass ühendatult asub Iklas Konksi majas, I ja II klass ühendatult Dreimannis jäeti endiselt Kalnina majasse, III klass peakoolimajasse, IV klass Karjamaa talusse ja V-VI klass ühendatult peakoolimajasse. - Kooliruumide üüriks kulutab vald 13800 marka, kooliteenijate palgaks - 10000 marka. - Sel samal päeval, peale lastevanemate koosolekut, peeti ka ära koolihoolekogu koosolek. Hoolekogu esimeheks valiti A. Henning, kirjatoimetajaks H. Repschläger, kassahoidjaks õpet. Ed. Grant. Õpetajate tööjaotus on ülestähendatud täpselt pedagoogika nõukogu protokollis maakoolivalitsuse poolt antud vormis ja ettekirjutuse põhjal. - Omavalitsuse esitajaist esinevad koolihoolekogus - August Abram ja Aleksander Braackmann /Keskla talu peremees/, õpetajaist kõik.

3 oktoobril 1927 a. algas õppetöö kõigis klassides määratud ajal. Õpilasi on tegelikult koolis 148. Esimesel õppenädalal ilmus neist 2/3 kooli, kuna järgmisel nädalal, peale üksikute, kõik kooli ilmusid; ning õppetööd juba võis jätkata täie koosseisuga. Õpilaste arv klassides järgmine: I ja II klassis 30, I ja II Dreimanni kl. 31; III kl. 35, IV kl. 27; V ja VI kl. 25. - Koolikohustuslisi õpilasi 123. -

13 oktoobril 1927 a. sai koolis teatavaks meie kõrgest austatud ja armastatud kirjanik August Kitzbergi põrutav surma sõnum. Järgmisel päeval, kirjaniku matusepäeval, pühendas kool viimased kaks tundi leinatundideks, - kus ettekanti kirjanik August Kitzbergi elulugu ja õpilaste poolt lauldi: "Jumal sul ligemal", "Helde Isa taeva sees".

11 novembril 1927 a. kooli käis revideerimas Maakonna esimene koolinõunik hra Tõõtsi. Kool leiti kõigiti korras olevat ja õpilaste edasijõudmine õppeainetes üldiselt häa.

12. november 1927 a. Karskusnädala puhul 7-12 novemb. anti koolis kokku 5 karskustundi 148 õpilasele. 12 novemb. peeti karskuskoosolek 87 õpilase ja 4 õpetaja osavõttel. Koosolekul esinesid kõnedega õpetajad G. Kask, V. Soovik ja E. Loorents; päevakohaselt valitud ettekannetega esinesid ka õpilased; väga ilusasti ja puhtalt kõlasid õpilaste poolt õpetaja G. Kaski juhatusel ettekantud laulud: "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm", õitse, kasva, ela, oh kallis, kaunis Põhjala, Sinine lipp. -

1 detsember 1927. a. Kommunistliku mässukatse õnneliku mahasurumise mälestuseks korraldati neljapäeval 1 detsemb. III klassi ruumis peale kolmandat õppetundi õpilastele leina-aktus, kus tänuga mälestati neid isamaa poegi ja tütreid, kes 1924 a. 1 detsembril oma elu kaalule pannes, julgelt välja astusid, et kõrvaldada hädaohtu, mis ähvardas kodumaad. Aktusel esinesid päevakohaste kõnedega õpetajad ning ettekannetega ja lauludega langenud kangelaste auks õpilased. -

20 detsembril 1927 a. korraldati õpilastele III klassi ruumes ühine jõulupuu lastevanemate osavõttel. Pilt kehasti ehitatud, jõuluküünaldest valgustatud särav jõulupuu, laste asjakohased, ilusad, hästi äraõpitud ettekanded, kena, vägevalt helisev laul avaldasid sügavat muljet lastevanemais. Pääle jõulupuu põletamist, jõuluannete jagamist algasid lasteringmängud ja tants, mis lõppesid lauluga "Eesti maa mu isamaa, kuis mul armas oled sa!" - Lahkudes koolist,

tänasid lastevanemad õpetajaid nende vaeva ja töö eest jõulupuu korraldamisel.

31 detsembril 1927 a. Seisame uue aasta lävel. Täna öösel pöörab "Vana-aasta" meile selja ja kaob igavikku. Ehk ta küllalt okkaline, suurtele hulkadele isegi raske oli, peame teda siiski paremate aegade seeriasse kirjutama. On olnud küllalt heledaid päevi, nähtud tuliseid püüdeid ülesehitaval tööl niihästi koolis, kui ka seltskonnas, Ja kus on püüdu ja tahtmist, seal ei tohi meie kaotada julgust ülesehitava töö jätkamiseks ka järgneval uuel aastal. Tahame näha, et meie palavalt armastatud kodumaa õitsele lööks. See siht olgu teenäitajaks ja ergutajaks igale seltskonna tegelasele. - Niisiis sammume meie uude aastasse sooviga, et ta vanast ülesehitavas töös viljakam oleks. -

9 jaanuar 1928 a. Pühade vaheaeg - 22.XII.27 a. -
9.I.28.a. möödus rahulikult, vaikselt. Pidusid korraldati vähe. Spordi-Ring esines esimesel Jõulupühal pidu-õhtuga Orajõe vallamaja ruumes. Osavõtt olevat kaunis elav olnud. See on kõik, mida seltskond siin kohapeal korda suutis saata. Õppetöö peale vaheaega algas kõikides klassides korralikult. Õppida on palju, ja seepärast on iga tund kallis niihästi õpilasele, kui ka õpetajale, - tuleb rutata, et õppeaasta lõpuks kõike seda läbi võtta, mis õppekavas ettenähtud. -

17 jaanuar. 1928 a. korraldati peakoolimajas, III kl. ruumes, Eesti Õp. Karskuskasvatus liidu poolt saadetud kehakultuuri instr. õpetaja J. Adamtau juhatusel suurem kõne- ja valguspildi õhtu. Enne seda korraldas härra Adamtau päeval kellu 1/2 2 - 3 õpilastele karskuskasvatustunnid. Vaheaegadel mängis muusika. Muusika alalt kanti õpilastele

ette väga ilusaid ja sügavasti hingesse mõjuvaid heliteo-
seid. - Kella 6 õhtu kogunesid koolimaija ümbruskonna noo-
red ja lastevanemad. Punkt kell 6 õhtu algas kõne. Omas
kõnes käsitas hära Adamtau haridus-, kasvatus-, tervishoiu-,
karskusliikumise-, kehakultuuri-, seltskondlise tegevuse,
kodumaa tundmaõppimise küsimusi. Kõnes puudutatud küsimuste
selgitamiseks näidati kodu- ja väljamaa oludest 150 valgus-
pilti. Piltidest väärivad erilist tähelepanu - pildikogud
Eesti Vabadussõjast siis pildid Harjumaalt, Virumaalt, Eesti
saartelt, Pärnust, Lääne ja Petserimaalt, Eesti spordilii-
kumisest, hariduse arenemisest Eestis, Tallinnast, Tartust,
Pariisi ja Stokholmi olümpiaadidest j.m. - Koosolek oli kõi-
gile väga huvitav ja õpetlik; ta keskis kuni kellu 12 oosi.

24 veebruar 1928 a. Eesti Vabariigi 10 a. juubelipäe-
va pühitsemiseks ettevalmistused algasid meil, Orajõeal, ju-
ba kuu poolteist enne nimetatud suursündmust. Kaitseliit võ-
tab igal pool 24 veebr. pidustustest osa. Õpilastele korral-
dada koolides pidulikud aktused; õhtul selsamal päeval kor-
raldavad kohalikud organisatsioonid Kabli peakooli ja Drei-
manni peakooli ruumides pidulikud rahva koosviibimised kõne-
dega, isamaalaulude ja muu ettekannetega. 18 veebruaril s.a.
otsustas Pedagoogika nõukogu Eesti Vabariigi 10 a. sünnipäe-
va pühitseda õpilaste pidulikul aktusel 24 veebruaril s.a.
järgmise tema poolt kokkuseatud kava järele: 1) Haridusmi-
nistri tervitus; 2) laul "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm; 2) Riigikogu läkitus Eesti Vabariigi rahvale; 3) Kõne - valitsuse
poolt kokkuseatud ja koolile ettekandmiseks saadetud; 4)
laul - Isamaa - Miina Hermannil laulud II vihk; 5) I ja II
kl. õpilaste ettekanded - selle päeva kohased; 6) laul -

Õitse, kasva, ela - Miina Hermannil laulud nais- ehk laste-
koorile; 7) III ja IV kl. õpilaste ettekanded; 8) laul -
Oh kallis, kaunis Põhjala Koolilaste laulud J. Elken; 9)
V ja VI kl. õpilaste ettekanded; 10) laul - Priius kallis
anne. Peale selle väljajagamine õpilastele - album: "Kümme
aastat Eesti riiklikku iseseisvust". - Saabus 24 veebruar
s.a. õpilased ja lastevanemad kogunesid Peakoolimaja, III
kl. ruumi pidulikule aktusele kell 1/2 11 homm. Aktus algas
täpselt kell 11 hom. ja kestis kuni kellu 1/2 1 p.l. - Hari-
dusministri tervitus ja Riigikogu läkitus võeti vastu vai-
mustusega, õnnetundega ja hurraa hüüetega. Lasti elada kõr-
get Riigikogu, Riigivanemat, Riigikogu Esimeest, valitsust
ja kõike Eesti rahvast. Õpilaste deklamatsioonid ja koori
laulud kanti ette hästi. Üldmulje aktusest häa. Selle sama
päeva õhtul korraldas Orajõe Raamatukogu Selts Peakoolimaja
ruumes piduliku rahva koosviibimise, kus ettekanti Riigikogu
läkitus Eesti Vabariigi rahvale, esineti päevakohaste kõne-
dega, deklamatsioonidega, lauludega ja näidendiga ühesvaatu-
ses. Vaimustus oli suur. Osavõtt koosviibimisest rohke.

4-12 aprill 1928 a. Lihavõtte pühade vaheaeg möödus
meil, Orajõel, kaunis vaikselt. Harilikult on niisugustel
päevadel seltskondliku elu tuiksoon ikka elavamalt tuksunud
- pidusid peetud, kõneõhtuid korraldatud jne., kuid tänavu-
sed Lihavõttepühad sellel aastal seltskonnale suurt pakkuda
ei suutnud; ainult Orajõe Raamatukogu Selts korraldas esime-
sel pühal, 8 aprillil Kooli ruumes Pidu-õhtu, mitmekesiste
ettekannetega - laulud, deklamatsioonid, kõne Kaukaasuse
elust, näidend ja lõpuks tants, pidu ülim osa meie noortele.
Osavõtt keskmine. - Sissetulek raadio heaks. -

11 mail 1928 a. Pärnumaa edelaosas 6-16 maini aset leidma kõnenädala puhul sõitis kohale Eesti Haridusliidu poolt komandeeritud haridusinstruktor härra G. Puu - kõnelema. Kõnekoosolek korraldati Peakoolimajas III kl. ruumes, kell 8 õhtul. Härra G. Puu kõneles teemil: "Vabaharidustöö sihid ja teed". Osavõtt oli õige suur. Umbes paarisajaline rahvapere jälgis huvitusega härra G. Puu tabavaid seletusi. Kõnele järgnesid udupildid.- Eesti Vabadussõjast, Roomast ja Ateenast. Koosolekul müüdi rahvale ka kõnekohast kirjandust. Koosolek Vältas kuni kellu 12 öösil. -

19 mail 1928 a. Kooli käis revideerimas Häädemeeste Jaoskonna arst hra Rosenberg. Klassiruumide puhtusega oldi rahul; niisama leiti ka õpilaste jooginõud puhtad ja korras olevat. Vaadati ka järele, kas õpilaste käed, nägu, kõrvad ja pesu puhas. Mustust ei leitud. Üldiselt kooli puhtusega oldi väga rahul. -

22 mail 1928 a. Kooli käis revideerimas Pärnumaa I jaoskonna koolinõunik härra J. Tõõtsi. - VI-da klassile anti eestikeele lõpueksamiks kirjaliktöö, mis 40 minuti jooksul täideti. V-das klassis anti lahendada ülesanne matemaatikast, mis 15 minuti jooksul äratehti. Küsiti ka veel matemaatikast teoria alal. Õpilased vastasid korralikult, kiiresti. Klassile avaldati kiitust, et hästi õpinud ja palju edasi jõudnud. Vaadati ka läbi füüsika ja keemia kabinetid, õppevahendid loodusloo alal, õpilaste raamatukogud ja muud õppeabinõud teiste õppeainete alal. Leiti, et kool õppevahendite poolest väga rahuldavalt varustatud. Siis käidi revideerimas ka nooremaid klasse. III-das klassis usuõpetuse tunnil jutustasid õpilased ladusalt Israeli rahva väljarän-

damisest Egiptuse maalt ja tema teekonnast kõrbes Kaanani-maa piirini. Üldiselt oldi õppetööga väga rahul. Üldmulje väga hää. -

Suvised vaheaja puhul lõppes käesoleval aastal koolitöö 25 mail. - Koolis olnud õpilastest - 83 poegl. ja 68 tütarlast lõpetasid klassikursuse: VI kl. 6 poegl., V kl. 10 p. 3 tüt., IV kl. 7 poeg. ja 11 tüt., III kl. 13 p. ja 13 t., II kl. 17 p. 10 t., I kl. 11 p. ja 11 tüt. -

1928 - 1929 õ.a.

8 oktoobril 1928 aastal algas õppetöö koolis kõigis klassides korralikult. Koolijuhataja Georg Kask lahkus puuduliku (hädase) tervise pärast ametist, tema asemele määras Maakoolivalitsus juhataja kohuste täitjaks käesoleva õppeaastaks õpetaja Voldemar Sooviku ja Sooviku asemele asetäitjaks proua Anna Braakmanni.

Vallavolikogu on otsustanud uut koolimaja ehitada, sest praegune ei vasta laste arvule. 8 veebruaril 1929 a. toodi esimesed kivid uue maja vundamendi tarvis ehitusplatsile, esimese koorma tõi hoolekogu esimees Aleksander Grant Alt Keskla peremees.

7 märtsil algas metsamaterjali vedu. Esimese koorma tõi kohale Peeter Parts mõisa külast.

1929 - 1930 õp.a.

Koolijuhataja k.t. V. Soovik ei täida küllaldaselt lastevanemate nõudeid enda töös. Leitakse ta olevat liiga nõrk ja vanameelne käesolevaegse kuueklassilise algkooli juhtimiseks. Soovikul on "veneaegne" õpetaja kutse, mille tasapind vast vastab endise vallakooli õp. kutse tasapinnale, s.o. praeguse algkooli 3. klassini. Selletõttu otsustab vallavolikogu valida koolile uus juhataja. Valimised kuulutatakse 21.juuli 1929.a. peale. Valimistel esinevad viis meeskandidaati, kellest kolm ilmunud isiklikult valimistele. Uueks juhatajaks valitakse Elmar Tomingas - noor mees /23 a./ kes hilju lõpetanud Pärnu Linna Ühisgümnaasiumi /1925. aastal/, 1926. aastal käinud Pärnus haridusministeeriumi poolt korraldatavail pedagoogilistel kursustel, kus omandanud algkooliõpetaja kutse. Elm. Tomingas on enim õpetajaks olnud - 1927 - 28. õp.a. Pärnumaa Kaubanduskooli 5.6. klasside algkoolil /prooviaastal/ ja 1928-29. õp. aasta teisel poolel, sõjaväe teenistusest vabanedes, Abja-Paluoja 6-kl. algkoolil, Liivija Lastekodu juhataja - ja Tõstamaa Tõhela 6-kl. algkoolil asetäitjaks.

Elm. Tomingas'e juhatajaks valimisega vabanes kohalt õp. Anna Braakmann ja V. Soovik jääb edasi töötama õpetajana.

Uus juhataja leiab kooli olevat õppeabinõudega hästi varustatud, samuti kehvemate laste õpperaamatute poolest. Tühisena ja väiksena tundub aga laste juturaamatukogu - 280 raamatut, mis enamssti paarikümnelehelised tühised raamatukesed.

Noorele õppejõule, kes liikunud seni ainult häädes ja uueaegseis õppeasutustes näib koolimaja liiga vanana ja

väiksenä. Koolimaja sisaldab ainult kaks klassiruumi, milledest vast üks klass 61 m^2 põrandapinnaga ja 190 m^3 kuubusega vastab klassiruumi nõuetele, kuna teine klass, mis ruumipuudusel laenatud juhataja korterist /põrand 23 m^2 ja maht 66 m^3 / kaugeltki pole kohane. Klassid kannatavad nigelate akende tõttu valguse puuduse all. Samuti on kahest toast koosnev juhataja korter kehv - /üks tuba vaevalt 15 m^2 põrandaga/ ja köögist. Üldse puudub aga kooli kantselei, mille tõttu juhataja on sunnitud ka oma teise toa kooli tarvis määrama. Koolimööbel on vanamoeline ja lagunenenud. Pingid on suuremalt osalt 5-e istmelised. Paarkümmend pinki on ka kaheistmelised, kuid need on halva plaaniga "kirve töö", millel istumine tundub vangistusena. Vallavanem Kristjan Dreimann rahustab juhatajat nimetud puudustes lausega: "tuleval sügisel on meil uus koolimaja üleval."

Tegelikult elabki Orajõe vald sel suvel Treimani uue koolimaja ehitamise tähe all. Vallavalitsusel on juba valmis uue koolimaja plaan. Selle järele on uus maja kavatsatud kahekordne ehitus 4 klassiruumiga, 2 internaadiruumiga, koolijuhataja korteriga ja veel kahe õpetaja korteriga. Puudusena tundub suurema saali puudumine. Eelmisel talvel on vallainimesed vabal tahtel maksuta kokkuvedanud tublisti maja fundamendi kive, samuti on kohal kolmandik osa palkidest /12000 kuubik jalga/. Uue koolimaja ehitamiseks on lubatud riigilt 4 miljoni senti laenu. Selle kättesaamisel algaks ehitus. Laenu aga pole sel aastal lootat.

Orajõe vallal puudub ka rahvamaja. Talvel peetakse suurem osa pidusid koolimajas. Kuna viimane pidupidamiseks on täiesti kõlbmata, lonkab seltskondline elu tublisti,

kuigi ei puudu hulk ärksaid töotahtelisi noori. Kuigi Treimani kooliringkond on hariduskeskustest kaugemaid /Pärnust 60 klm/, on märgata küla noorte hulgas suurt elavust ja edenemise jälgi. See torkab silma noorte riietuses ja kõnes. Nähtavasti on selleks mõjundiks meri ja lähedal olev, õnnetu piiriajamisega Läti riigile jäänud, Heinaste sadam. Pea igas Treimani pres leidub merimehi. Kohtad lihtsa elatanud talumehega, kuid ta on kas kapten või tüürimees, kes noormehena läbistanud kaugeid meresid ja maid. Suurem osa on neist loobunud meremehe kutsest, kirudes, et see praegu enam ei tasuvat. Siiski sõidab igal kevadel hulk noormehi merele, kes kaugel ilmas rännates sügisel koju siirdudes, toovad oma "nurgale" juure hulga uudiseid, teadmisi ja nooremaile kirge mereleminemiseks.

Vanemais inimesis, eriti naistes on aga vastandina märgata ajastmahajäämise tendentsi. On märgata andumist vagatsemisele usulahkudes, mida käivad ergutamas südilt usulahkude jutlustajad. Eriti võtab hoogu metodism, millisel usulahul juba ka kenake hulk noori jüngreid.

Kool algab 1929-30. õp. aastal 30 septembril. 29. septembril on kooli lastevanemate koosolek. Koosolek algab kell 12 koolijuhataja Elm. Tomingase avamisel järgmise päevakorraga: 1) Koosoleku juhataja ja protokollikirjutaja valimine. 2) Aruanne möödunud aasta tegevusest. 3) Lastevanemate esitajate valimine koolihoolekokku. 4) Kehvamate õpilaste nimekirja koostamine. 5) Õpperaamatute küsimus. 6) koosolekul algatatud küsimused.

Koosolekujuhatajaks valitakse ühel häälel Elm. Tomingas ja protokollikirjutajaks õp. Hermine Repschläger. Koo-

lijuhataja pöördub lastevanemate poole end tutvustava kõnega. Toob esile kooli ja kodu lähendamise mõtteid, äärmiselt rikkiläinud laste kasvatamise abinõud, selgitab eeskujuliku õpilase kuju, ergutab lastevanemaid uue koolimaja püstitamiseks käsi külgelööma ja nõuab kõikide õpilaste õigeaegist koolisaatmist.

Aruanne möödunud aasta tegevusest jääb ära, kuna läinud aasta juhataja k.t. ei ilmu õigeks ajaks koosolekule. Lastevanemate esitajaiks hoolekokku valitakse endised saadikud tagasi: Aleksander Grant (esimees), Kristjan Paju, Andres Vaher. Kooli pedagoogika nõukokku valitakse lastevanemate esitajaks Mihkel Krapp. Täiendatakse toetust saavate õpilaste nimekiri kolme õpilasega, uute raamatutena otsustatakse tarvitusele võtta: ajaloo õp.r. Sitska ja mõningaid jooksvaid asju harutades lõpeb koosolek kell 2 p.l.

Kool asub sügisel töötama järgmise õppejõududega ja järgmise tööjaotuse juures: koolijuhataja Elm. Tomingas ühendatult V-VI kl. peakoolimajas, õp. Elisabeth Loorents IV kl. peakoolimajas, õp. Hermine Repschläger III kl. Karjamaa talus ja õp. Voldemar Soovik I-II kl. ühendatult Tamme talus /peakoolimajast 900 m/. Iklas töötab juba teist aastat iseseisva koolina endine Treimani algkooli paralleelklass /I.II/ õp. Eduard Grandi juhtimisel.

1929-30. õp. aastal on laste koolisundus viieklassiline ehk õpilase 15. aasta vanuseks saamiseni. Koolisundus on sellegi käesoleval õp. a. 114 õpilasel, kuna 10 kuuenda klassi õpilast tõstavad õpilaste arvu koolialguseks 124-ni (Treimani algkoolis). Esimesel nädalil ilmub kooli 79 % kõigist õpilasist, järgmisel nädalil 83 % ja alles kolman-

dal nädalil muutub õpilaste arv täielikuks. Novembrikuu algul revideerib kooli koolinõunik Tõõtsi, leides kooli rahuldavalt töötamas.

1 detsembril - kahel viimasel tunnil on 1. dets. 1924. a. mässu ohvrite mälestuseks aktus. Aktuse kava koosneb koolijuhataja kõnest, õpilaste deklamatsioonidest ja lastekoorilauludest. Aktusest jääb hää mulje, luues õpilastesse lõkendama isamaa eest valmisolu tunde.

Sama päeva õhtul on samas ruumis Orajõe Spordi Ringi Ikla Osakonna poolt korraldatud üldine aktus ja pidu. Peol esineb jälle kõnega koolijuhataja. Kantakse ette kohane näidend: A. Kitzbergi: "Enne kukke ja koitu", mis halbadele lavaoludele vaatamata õnnestub hästi.

Jõulupühiks vabanevad õpilased 20. dets. Sama päeva õhtul korraldab kool õpilasile jõulupuu. Õhtul koguneb kooli klass tulvil õpilasist ja lastevanemaist. Jõulupuu särades jagatakse lastele 35 kr. väärtuses jõulukinke, mis äratab kõigis imestuse ja tänu. Eelmiseil aastail olid lapsed saanud jõulukinke lastelt enestelt kogutud annetuste ulatuses. Tänavu sünnib see aga kooli kulul. Selletõttu lähevad lapsed särasilmil jõuluõhtult koju - pühade puhkusele. Jõulu esimesel pühal aga kogub terve koolipere uuesti koolimajja: kool korraldab lastepeo. Eeskavas on 1. Lastekoori laulud, 2. näidend O. Truu Vali õeke, 3. Deklamatsioonid. Rahvast kogus peole 200 ümber, täites kaks kooliklassi täielikult. Pidu õnnestus hästi. Eeskavast meeldib rahvale kõige enam lastekoori laulud. Imestatakse viiekümnepealist lastehulka, kes nii distsipliinikindlalt ja vaimustatult rõkkab koolijuhataja

50

taktikepi järele. Sarnast lastelaulu ei ole siin nurgas enam kuulnud. Kord on peol eeskujulik. Pidu jätab kõigile hää mulje ja õnnestub ka aineliselt hästi, jättes 79 kr. puhast kasu.koolile. Sissetulekust läheb 35 kr. lastele jõulukinkide katteks, kuna 40 kr. eest muretsetakse lastekogusse juurde uut lugemisvara. Koolikogu suureneb umbes 20. kõitelise väärtusliku raamatu võrra. Nii lõpeb esimene pool 1929-30. õp. aastast, olles kõigiti töökas ja edasirühkiv.

Teine pool 1929-30 õp. aastast möödub samuti töö tähe all. Pidulikkudest päevadest pühitsetakse väärrikalt 24. veebruar - Eesti Vabariigi sünnipäeva ja 11-at maid - emadepäeva. Eriti õnnestub hästi "emadepäeva" aktus. Õpilased on kaunistanud kooli klassi rikkalikult pärgade ja elavate lilledega. Pühapäeval 11. mail kogub klassi ligikord sada õpilaste vanemat. Aktuse eeskava koosneb koolijuhataja Elm. Tomingas'e, õp. pr. H. Kelbergi - õp. prl. Viljak'i ja õp. hr. V. Soovik'u kõnedest, õpilaste laulukoori lauludest /Emake, Hällilaul, Kus käisid sa, Kui Kungla rahvas kuldsel ajal jne./ ja õpilaste deklamatsioonidest. Aktus jätab sügava mulje koosviibijaisse, niisutades pea iga ema silmi pisaratega. Pääle aktuse pildistatakse koosviibijate pere.

Kool korraldas teise, õpilaste peo, 1929-30. õp. aastal, esimesel kevadpühal (20. aprillil 1930.a.) Eeskava on järgmine: I. Lastekoori laulud (arvult 15) II. Näidend: Rinaldo Rinaldini - Topelius. III. Deklamatsioonid, IV. Rahvants - tuljak. Eeskavalt on nimetud pidu tublisti sisukam eelmisest, kuna peo ettevalmistamiseks on olnud rohkem aega. Õpilaste laulud leiavad tõsise kiituse publikumis, samuti

näidend, mis rikkalikult põimitud lauludega. Rahvast on peol rohkesti ja puhast sissetulekut 57 krooni.

Kool lõpeb suviseks vaheajaks 6. juunil. Algkooli kuuenda klassi lõpetavad 8 õpilast - 2 poissi ja 6 tütarlast.

1930 - 31. õ. aasta

Koolitöö algab 1930-31. õ.a. 6-dal oktoobril. Treimani algkool on oma õpetajate pere muutnud selleks õppeaastaks. Juba 15. märtsil lahkus omal palvel koolitööst õpetaja Elisabeth Loorents, et Kanaadasse rännata. Prl. El. Loorentsi kohta on koolil teada, et El. Loorents on Kanaadas abiellunud kellegi Tannebergiga ja elab Nelsonis. Nimetatud õpetaja kohale registreeris Maakoolivalitsus Pärnumaa tagavara õpetaja Elisabeth Viljak'i. 1930. a. augusti kuus lahkub Treimani algkoolist veel teine õppejõud: õp. Voldemar Soovik on saanud kuuekümnelt aastaseks ja läheb pensionile /tervislistel põhjustel/. Koolitööst lahkudes asub Voldemar Soovik elama Pärnu linna. Sellega on Treimani algkoolis 1930-31. õ.aasta alguseks vakantsed kahe õpetaja kohad: õp. Elisabeth Loorentsi (õp. El. Viljak määra ti El. Loorentsi lahkumisel asetäitjaks ainult kuni õppeaasta lõpuni) ja Voldemar Sooviku. 1930.a. suvel elab Eesti koolide koondamise tähe all. Kuna Eesti Vabariik kannatab üldise üleilmlise majanduslise kriisi all, otsustab Vabariigi valitsus riigi väljaminekuid vähendada miinimumini. Kokkuhoiu pearõhk langeb algkoolidele. Koondatakse algkoolide klasse suuremaisse komplektidesse - palju klasse ühe õpetaja alla, mille tagajärjel on võimalik vabastada kohtadelt õpetajaid. Üle riigi vabaneb sarnase koonda-

mise tagajärjel rohkem kui kolmsada algkooli õpetajat. (Haridusministriks sel ajal oli Jaan Hünerson). Et osalegi neist vabanenuile õpetajaile kohti muretseda, võetakse riigi poolt valdadelt selleks õppeaastaks valimiseõigus ära. Maakoolivalitsustel on võimalus lahtisaanud õpetajaid vabadele kohtadele määrata. Nii määratakse Treimani algkoolile vabale kohale õpetaja prl. Valentina Kuusik, kes "koondamisel" vabanenud Seliste valla "Järve" algkoolilt. Teisele Treimani algkooli vabale kohale määratakse Elisabeth Viljak edasi. Seega koosneb Treimani algkooli õpetajaskond 1930-31. a. sügisel järgmistest õppejõududest: juh. Elmar Tomingas V+VI kl. vanem, õp. pr. Hermine Kelberg (endine prl. Repschläger - abiellus 1929.a. sügisel Orajõe valla sekretäriabiga) - III kl. vanem ja õp. prl. Valentina Kuusik - I+II kl. vanem. Ka Ikla kaheklassiline algkool (endine Treimani paralleelklass) saab endale uue juhataja. Endine juhataja Eduard Grant põdes juba 1930. aasta jaanuari kuust alates raskel kujul närvihaigust. Tema kohuseid täitis 1930.a. lõpuni kutseta õpetaja prl. Härta Meier. Eduard Grant saadetakse Tartu närvikliinikusse, kus ta haigus tunnistatakse parandamatuks. Raske haigus, kui ka sõja-aegsed rasked läbielamused mõjuvad vanasse mehesse selle võrra rusuvalt, et ta Pärnus enda 1930.a. suvel uputab. Ta maetakse Treimani surnuaiale. Surnud Ed. Grant'i asemele määratakse koolivalitsuse poolt samuti "koondamisel" oma koha kaotanud õp. prl. Meeta Paju. Kõik juurdetulnud õpetajad on noored jõud, kes äsja lahkunud ise koolipinkidelt. Selle tagajärjel on loota eeloleval õppeaastal intensiivset kooli- kui ka seltskonnatöö tõusu.

Ka sel aastal jääb Orajõe vald riiklisest koolimajade laenust ilma. (Pärnumaa sel õa. üldse laenu ei saanud). Nii ei tule ka sel aastal Treimani uue koolimaja ehitusest midagi välja. Muretsetakse juure küll palke ja saetakse laudu. Nende virnad jäävad ootama paremaid aegu. Kool jääb töötama vanadesse ruumidesse, milledele tehtud väike remont suvel. Samuti on muretsetud juurde kümme uut kaheistmelist koolipinki. Kolmas klass asub endiselt "Karjamaa" talus ja esimene ja teine klass ühiselt Tamme talus.

1930-31.a. sügisene lastevanemate koosolek on 5. oktoobril. Hoolekokku valitakse Kristjan Paju, Peeter Vaher ja Jaan Kuske. Valla poolt on hoolekokku määratud Juhan Vuht ja Paul Saks. Lastevanemate esitajaks kooli pedagogika nõukokku valitakse Jüri Tischler.

1930. aastaks on algkooli kohustus muutunud kuueklassiliseks. Treimani algkooli ringkonnas on kohustus seega 136-el õpilasel. Neist ilmuvad kooli aga ainult 131 õpilast, kuna 5 õpilast nende vanemate trahvimisele vaatamata kooli ei ilmu.

Kool alustab töö täie hooga. 1. detsem. kahel viimasel tunnil on aktus langenute mälestuseks. 10. detsembril revideerib kooli maakoolinõunik J. Tõõtsi.

14. detsembril korraldab kool lastepeo. Kavas: I Lastekoori laulud, II Deklamatsioonid III Näidend: Siidipüksid. Pidulõnnestub hästi. Hästi kõlavad lastekoori laulud ja hoogsalt kantakse ette näidend. Rahvast on peol umbes 150. Pidulõnn jätab puhast sissetulekut 43 krooni. Nimetatud rahaga korraldatakse lastele 20 detsembril jõulupuu.

Kool lõpeb jõuludeks 20 detsembril. Jõululaupäeva õhtul on Treimani kirikus jumalateenistus, kus laulab Treimani algkooli lastekoor. Suur ruum annab laulule hää resonant-si. Kogudus võib kaua aja järele kuulda hääd kolmehääle-list lastelaulu. Laulude kava oli järgmine: I. Pühaöö, II. Vaikneöö, ja III. Palve. Pääle jõulu algab kool 2. jaanuaril.

21. veebruaril - kolmel viimasel tunnil on aktus Ees-ti Vabariigi kolmeteistkümnenda aastapäeva puhul. Kool vabaneb viieks päevaks - 22-st kuni 26-ni. 24. veebruaril korraldab Orajõe Spordi-Ring koolimajas suurema peo-aktuse. Eesti Vabariigi aastapäeva pühitsemiseks. Peo kavas: I Kõ-ne koolijuhatajalt, II. Treimani segakoorilaulud, III. Näidend-draama: Kaks maailma: A. Metua. Pidu õnnestub nii eeskavalt kui ka publikumilt hästi. Iga pidu aga, mis kor-raldatakse koolimajas, näitab, kui kõlbmatu on kooliklass peosaaliks ja kui kehv on lavastus. Suvel, mil ei tee mu-ret temperatuur, korraldatakse peod küünides. Talvel on aga suurem (põhjapoolsem) kooliklass ainsaks "teatriruu-miks".

Teisel kevadpühal, 6. aprillil korraldab kool veel teise lastepeo - kavaga: I. Lastekoori laulud, II. Näidend: kuidas 7 rätsepat Türgi sõtta läksid, III. Deklamatsioonid IV. Laulumängud. Pidu õnnestus keskmiselt, tuues puhastkasu 35 krooni.

Väga hästi õnnestub emadepäeva aktus 10. mail Treima-ni koolimajas. Seks puhuks töötatakse ühine kava Ikla 2-kl. algkooliga. Kava koosneb kõnedest, lastekoorilauludest, deklamatsioonidest ja rahvatantsudest. Õpetajaskond oli

teinud tõsiselt viimistlevat tööd. Seda tunnistab umbes 400-päine rahvahulk - lasteemad päämiselt, kes laste ettekandeid jälgides liigutatult nutsid. Aktuse lõpul pildistatakse kõik pidulised.

Viimasel koolinädalal revideerib koolinõunik J. Tõot-
si teistkordselt Treimani algkooli. Riigi poolt määratuna,
on kuuendas klassis "testid" - ajaloos, kodanikuteaduses-
maateaduses ja matemaatikas. Kumbki testi täitmiseks määra-
takse 45 minutit.

Kool lõpeb suureks vaheajaks 22. mail. Treimani 6-kl.
algkooli lõpetavad 6 tütarlast ja 4 poeglast,

Aprilli kuus, mil oli koostamisel Eesti Vabariigi eel-
arve, on Pärnumaale koolimajade ehituslaenu määratud 4 mil-
joni senti - seega rohkem kui kunagi varem (Eelarvekomisjo-
nis istangul käis Pärnumaa huvisid kaitsmas Maakoolivalit-
suse juhataja Andres Lusik). Rohket laenusaamist Pärnumaale
tuleb lugeda A. Lusiku teeneks. Nüüd on kindel, et ka Ora-
jõe vald sel aastal laenust ilma ei jää. Vallale tehakse
tingimuseks võtta koolimaja ehitamiseks uus plaan, sest esi-
mene plaan, mis oli küll ministeeriumi poolt kinnitatud,
olevat liiga suur ja halb. Vald on ettepanekuga nõus ja
võtab uue koolimaja ehitamiseks E.V. Haridusministeeriumis
uute koolimajade projektide võistlusel esimese auhinna saa-
nud projekti aluseks, tehes tas väikesed muudatused. Pro-
jekti kinnitamise järele määrataksegi Orajõe vallale 1 mil-
jon senti riiklist koolimajade ehituslaenu. Algavad kiired
eeltööd Treimani uue 6-kl. algkoolimaja ehituseks, Maja
ehitamine otsustatakse kinnisel vähempakkumisel välja anda,
tingimusel, et vald ise muretseb kohale maja vundamendi

kivid ja puumaterjali, kuna muu materjal jääb ehitaja enda muretseda. Seni on kohal üle poole puumaterjalist - 800 palki, millest aitab maja "katsusealla" ehitamiseks. Ajalehes ilmub järgmine kuulutus:

Orajõe vallavolikogu annab välja 1. augustil 1931. a. kell 12 Orajõe vallamajas volikogu koosolekul kinnisel vähempakkumisel

TREIMANI UUE 6-KL. ALGKOOLIMAJA E HITUSTÖÖD

(maja umbkaudne maht 2600 rm.)

Pakkumised tuleb tempelmaksustada 50 sendiga ja pakkumisele juure lisada 10 % pakutavast summast, mis-sugune võib olla sularahas või panga garantiikirjas. Vallavolikogu jätab endale õiguse tööd ka mitte-vähempakkujale välja anda või üldse välja andmata jätta.

Orajõe vallavalitsus.

1931 - 1932 õ.a.

1931-1932 õ.a. algas Treimanni 6.kl. algkooli uue maja ehitamisega. 1. augustil 1931.a. on vallamajas uue koolimaja ehitustööde väljapakkumine. Plaani järele on maja kahekordne - ülemine kord mansard, sisaldab 4 klassiruumi, 2 internaadi ruumi, 3 õpetaja korterit, 1 teenija korteri ja laste ühisöögi, ja läheb eelarve järele maksma 3 miljoni 600 tuhat senti. Ehituspakkumisest võtavad osa vähempakkumisel kolm ettevõtjat. Kinnisel vähempakkumisel saab tööd endale ettevõtja insener Erich Klein Pärnust. E.Kleini pakutud ehitussumma on 1 miljon 875 tuhat senti. Ehituslepingu järele peab E.Klein nimetud tasu eest ehitama maja valmis. Väljajäävad sisemised krohvid, millised otsustatakse teostada mõningate aastate järele. E.Klein peab maja andma üle krohvimatult, 1. septembril 1932. Seega on 1931-32 õ.a. viimane, mil tuleb töötada vanades ruumides.

Tegelikud ehitustööd algavad 10. augustil. Sel päeval sõidab kohale Pärnumaa järelevalve arhidekt Hans Berg ja määrab kindlaks maja täpse asendi. Ekslikult rajab ta maja asendi aga vana - kõrvaleheidetud plaani järele, mille järele maja fassaadi pikkus on 40 meetrit ja kaks tiiva a 20 meetrit. Eksitusest saadakse aru 11. augustil, mil E. Klein - ettevõtja töölistega kohale sõidab. Rajatakse uuesti maja asend, nüüd juba õige - maksva plaani järele, milles uue maja fassaadi pikkus 25 m ja tiivad 20.10 m - seega märksa vähem, Majaasend rajatakse 60 meetrit merepoole Pärnu - Ikla maanteest. Praegu jääb maja ette tihe noor männimets, mis maja valmimisel kuulub hõrendamisele - pargiks muutmisele. Ettevõtja "ajab sisse" vundamendi kraavid ja algavad vundamendi ehitustööd. Nimetud tööd võtavad endale kaks kohalikku müüriseppa - Mihkel Kitt ja Oskar Jantson.

Otsustatakse korraldada pidulik hoone nurgakivi asetamine 23. augustil. Nimetud päevaks ehitakse uue maja asend postide abil pargadega, ehitatakse pargaderikas auvärav koolimaja teeotsa. Kõnetooliks laob ins. Klein ise lahtisest telleskividest maitseka kantsli, mis samuti ehitatakse pargade ja Vabariigi lippudega. Nurgakivi asetamist kutsutakse pühitsema üliõpilane Theodor Tammann Pärnust ja preester Peeter Saar - Häädemeestelt. Pidulikule nurgakivi asetamisele kutsutakse ligikord viiskümmend auvõõrast, milleks otstarbeks trükitakse kutsekaardid järgmisel kujul:

Palume Teid oma juuresolekuga austada Treimani 6-kl. algkooli uue hoone

NURGAKIVI ASETAMIST

pühap., 23. augustil s.a., kell 4 p.l. Treimanis.

Orajõel,

august, 1931

Orajõe vallavalitsus

Pidustuse kava on ettenähtud järgmine: I. Vaimulik nurgakivi pühitsemine Ev. Lutheri usu kommete järele - st. theol. Th. Tammann, II. Vaim. nurgakv. püh. ap. õigeusu kommete järele - preester P. Saar. III. Nurgakivi alla dokumentide asetamine. IV. Nurgakivi tegelik paigaleasetamine. V. Tervitused. VI. Pidusööming auvõõrastele Karjamaa talus. VII. Perekonnaõhtu Treimani vanas koolimajas näiden-di ja tantsuga.

Kuna nurgakivi asetamine on mõeldud õues kohapeal ja suure rahvahulga osavõtuga, lastakse trükkida laululehed kohaste lauludega ja tekstiga. Laululehed seab kokku stud. theol. Theodor Tammann, järjekorras - esikohal Ev. Lutheri usu laulud ja lõpul Ap. õigeusu laulud.

Auvõõrastena on kutsutud pidustustele haridusminister J. Piiskar, Maakoolivalitsuse juhataja A. Lusik, Maavalitsuse esimees J. Markson, Maakoolinõunik J. Tõõtsi, arhidekt H. Berg, Heinaste linnapea Assar, ümbruskonna koolijuhatajad: Jaan Martinson, P. Laredei ja Talts (Kabli, Häädemeeste ja Laiksaare), kümme kohalikku organisatsioonide esitajat ja terve Orajõe vallavolikogu.

Pidustuse alguseks voolab rahvast murruna kokku, kuigi ilm ähvardab vihma. Auvõõrastest jäävad il mumata haridusminister ja Pärnu Maavalitsuse esitajad. Sündmuse alguseks esitab piinliku nõudmise Häädemeeste preester P. Saar: lubatagu temal esimisena usulisi talitusi nurgakivi juures toimetada, vastasel korral lahkuvat ta kohalt. Et asja mitte naeruväärseks teha, loobubki üliõp. Tammann järjekorrast preestri-le, kuigi asi ajab segi laululehe kava. Nii algabki uue hoone nurgakivi asetamine ap. õigeusu preestri P. Saare

vaimuliku talitusega. Nurgakivi on asetatud pargadega kaunistatud lauale. Kivisse on raiutud pronksitud numbritega - 1931. Kivi juure on asetatud pronksitud haamer ja kämmel. (Koolimaja nurk, kuhu nurgakivi asetatakse, on maanteelt alla tulles vasakul pool) Preestri järele asub telleskividest püstitatud kantslisse stud. theol. Theodor Tammann, kes peab sisuka nurgakiviasetamise ja pühitsemise talituse. Vaimulikkude talituste järele kutsub koolijuhataja Elm. Tomingas kõiki auvõõraid kivi juurde allakirjutama nurgakivi asetamise altile. Akti sisu, mille seadsid kokku koolijuhataja Elm. Tomingas ja Maavalitsuse ~~esimees~~ insener Jakob Jantson on järgmine:

23 augustil 1931.a. kell 16.00 asetati paigale Orajõe valla Treimani 6-kl. algkooli uue hoone nurgakivi.

Hoone läheb maksma 3600 000 senti.

Eesti Vabariigi Vanem käesoleval ajal on Konstantin Päts, haridusminister Jaan Piiskar, Pärnu Maavalitsuse esimees Jüri Markson, Maakoolivalitsuse juhataja Andres Lusik, Orajõe vallavanem Andres Dreimann, vallasekretär Oskar Kender ja Treimani koolijuhataja Elmar Tomingas. Orajõe vallas on praegu 2998 elanikku.

Hoone ehitab insener Erich Klein Pärnust.

Treimanis,

23. aug. 1931

Vallavanem:

Sekretär:

Auvõõrad:

Aktille kogub ligikord viiskümmend allkirja. Selle järele asetab koolijuhataja nimetud akti rullituna, selleks eriti valmistatud tsinkplekist topsikusse. topsti asetatakse veel uue koolimaja plaan, nurgakiviasetamiseks trükitud

laululeht ja Eesti Vabariigi väljakuulutamise manifest. Vallavanema abi Jaan Kuske, kelle valmistatud oli nimetatud topsik, tinutab topsiku kaane kinni ja see asetatakse nurgakivi aluse sisse. Nüüd tõstavad maja ehitaja E. Klein ja müürisepp Oskar Jantson nurgakivi paigale. Kõik auvõõrad koputavad kord kivi pronksitud haambriga ja asetavad pronksitud kämbliga tsementi kivi alla.

Tervitusi ütlevad vallapoolt Aug. Ehrmann, Treimani kooliõpetajate poolt koolijuhataja Elmar Tomingas, Kabli algkooli poolt juh. Jaan Martinson, organisatsioonide poolt esitajad jne. Pärnu Maavalitsuse esimees, Koolivalitsuse juhataja ja Maakoolinõunik on saatnud tervitustelegrammi. Õhtul on "Karjamaa" talus auvõõrastele sööming ja õhtul Treimani vanas koolimajas perekonnaõhtu, 1. näidend "Punga Mart ja Uba Kaarel", 2. lastekoorilaulud, 3. segagrüüpivõimlemised ja rahvatantsud.

Õp. Elisabeth Viljak, kes on olnud juba kaks aastat Treimani algkoolis õpetajaks, kuid pole veel määraline, (valla poolt valimata) laseb end valla poolt 1931-32. õp. aasta talvel valida määraliseks õpetajaks. Seega on Treimani algkoolil 1931-32. õ. aasta lõpul 3 määralist õpetajat ja üks Maakoolivalitsuse poolt määratud - s.o. Vl. Kuusk. 1931-32. õ. aasta lõpul registreerib Maakoolivalitsus Pärnumaal lahti kõik tema poolt määratud õpetajad, et anda valdadele võimalusi endile ise õpetajaid valida. Sellega registreeritakse Treimani algkoolis lahti õpetaja Valentine Kuusik. Samal ajal otsustatakse Orajõe Ikla 2.kl. algkool Orajõe vallas sulgeda, sest 1932. aasta sügiseks peab valmima uus Treimani koolimaja ja Ikla 2-kl. algkooli pere

(lapsed) otsustatakse ühendada Treimani algkooliga. Ikla algkooli sulgemisega registreeritakse vabaks ka selle kooli juhataja-õpetaja Meeta Paju. 1932-33. õ.aasta võrgukava näeb Treimani 6.kl. algkoolis ette viis klassikomplekti. Seega tulevad 1932. aasta suvel Orajõe vallas kahe õpetaja valimised Treimani algkoolile.

Õppetöö lõpeb 28. mail. Kooli lõpetavad 17 õpilast: 8 poeglast ja 9 tütarlast.

1932. aasta suvel jätkab ehitusmeister E. Klein Treimani koolimaja ehitustööd, mis talvel seisis. Alustades maja ehitustööga 1931.a. suve augusti kuus, oli jõuludeks maja juba "katuse alla" jõudnud. Seega jäid 1932. a. suvel majal veel teha ainult sisemised tööd, s.o: ahjud, trepid, põrandad ja laed. Lepingu järgi peab maja valmima 1. septembriks 1932.a. Kuna maja ehitustööd 1931.a. sügisel arenesisid äärmise kiirusega, tulevad maja ehitusel ilmsiks mitmed puudused: seinad püstpakud jäetakse kinnilöömata, katus tilgub mitmelt poolt läbi, seinade takutamine näib olevat pääliskaudne. Nimetud asjaoludele juhitakse valla järeelvalve poolt ehitusmeistri tähelepanu, kuid ehitusmeister ei kõrvalda esialgu nimetuid puuduseid. Samuti näib, et Maakoolivalitsuse poolt määratud järeelvalve arch. H. Berg ei korralda küllalt põhjalikku järeelvalvet maja ehitustöös. H.Berg, kes peaks õieti juhtima ehitusmeistri tähelepanu tehnilistele puudustele, käib 1931.a. sügisel ainult kolm korda ehitustööd vaatamas, ja neilgi kordadel teeb arch. vähe ehituse järeelvalvega tegemist. Rohkem viibitakse "sõbralikus olemises" ehitusmeestega. Nimetud asjaolu äratav valla tegelastes kahtlust arch. Bergi erapooletuses ja maja

vastuvõtmisele ehitusmeistrilt otsustatakse arch. Bergi asemele kutsuda Maavalitsuselt mõni teine nõuandja arhitekt.

1932 - 33. õppeaasta

1. septembriks 1932. aastal lõpetab ehitusmeister Treimani algkooli hoone ehitustööd selles ulatuses, kui oli hoone esialgu kavatsatud ehitada, s.o. väljast seinad veoderdamata ja seest krohvimata. Vald ei suuda ühekorraga maja lõpulikult valmis ehitada ja laenu kusagilt pole saada. Vaatamata sellele on võimalik juba eeloleval õppeaastal koolil töötada uues majas. Maja vastuvõtmisel ehitusmeistrilt avastatakse aga ehitusel juba eeltähendatud puudused: maja fundament ja trepid on halvasti tsemenditud, seinte püstpakud on kinnitamata, katus jookseb läbi ja laed on savitamata ja liiga hõredalt kaetud saepuruga. Veel mitmete vähemate puuduste tõttu määratakse ehitusmeistrile kuujaline tähtsusega, mille jooksul on ta kohustatud kõrvaldama puudused ehituse juures. Oktoobrikuu jooksul laseb ehitusmeister E.Klein ehituse juures teha kuuesaja krooni eest järeltöid. Teistkordsel, Treimani koolimaja, vastuvõtmisel ehitusmeistrilt, viibivad ka Maakoolivalitsuse arch. Leiden. Ka nüüd ei leita ehitus veel vigadeta olevat. Arch. Leideni nõudel lastakse seintesse asetada veel mitmed diagonaalpalgid. Näib, et järevalve arch. H.Berg pole pea mingit järevalvet ega nõuannet ehituse kestvusel korraldanud. Ehituse vastuvõtmise viimaseks tähtpäevaks määratakse 16. oktoober 1932.a. 3.oktoobril algab õppetöö pooleli ehitusel olevas hoones. 16. oktoobril leitakse koolimaja olevat siiski sellevõrra lepingu kohaselt ehitatud, et võetakse

valla poolt ehitusmeistrilt E. Kleinilt vastu. E. Klein annab aga vastutuse, et kõrvaldab kõik puudused ja vead, mis ilmnevad ehituse juures aasta jooksul peale vastuvõtmist. Sellega on siis koolil kord võimalik rahulikult uues koolimajas tööle asuda.

1932.a. suvel on vald valinud Treimani algkoolile kaks uut õpetajat, prl. Meeta Paju ja hr. Albert Kukk. Õpetaja M. Paju on sama, kes ennem töötas kaks aastat Orajõe Ikla 2-kl. algkoolis. Sellega õieti toodi Ikla algkooli sulgemisega ühes nimetud kooli õpilastega ka selle kooli õpetaja Treimani algkoolile üle. Õpetaja M. Paju on tema valimise ajal Treimani algkoolile 26 aastat vana. Õpetaja Albert Kukk - samuti 26. aastane noormees, on alles õpetaja kandidaat. A. Kukk on lõpetanud "Läänemaa" seminari, ühe aasta on olnud kohata.

Treimani algkool asub 1932-33. a. aastal tööle viie klassikomplektiga: I kl. - vanem M. Paju, II. kl. vanem E. Viljak, III+IV kl. vanem H. Kelberg, V kl. vanem A. Kukk, VI kl. vanem koolijuhataja Elm. Tomingas. Ruumide jaotus koolimajas tehakse õpetajate ja õpilaste vahel järgmiselt: Koolijuhataja Elm. Tomingas saab oma korterit uues koolimajas, lõunapoolisel tiival teisel korrusel. Korteril on kolm tuba ja köök. Õpetaja H. Kelberg saab vanas koolimajas, koolijuhataja endise korterit. Temale jääb tarvitada ka 1931-32. a. olnud neljas klass. Õp. A. Kukk saab vanas koolimajas endale korteriks endise õpetajate toa. Õp. E. Viljak saab uues koolimajas endale korterit koolimaja põhjapoolisel tiival alumisel korral ja õp. M. Paju samal tiival ülemisel korral. Hiljem korraldatakse H. Kelbergi nõudmisel korterid sarnaselt

ümber, et õp. A.Kukk saab õp. E.Viljaku korteri endale ja õp. H.Kelberg saab ka õpetajate toa vanas koolimajas endale - saades sellega kolmetoalise korteri. Õp. M.Paju ja õp. E.Viljak poolitavad põhjapoolisel maja "tiival" teisel korral oleva korteri endi vahel.

Õpilaste vahel jaotakse kooliruumid järgmiselt: I.kl. tuba nr.2. II.kl. tuba nr.3, III+IV. kl. tuba nr.12. V.kl. tuba nr.24. VI.kl. tuba nr. 17. Internaadi ruumid määratakse tütarlastele tuba nr.5. ja poeglastele tuba nr. 13. Söögituba lastele tuba nr.9.

Õppenõukogu ja hoolekogu asuvad suure hoolega uue koolimaja õnnistamispidustusi ettevalmistama. Õnnistamispäev määratakse 16. oktoobri 1932.a. peale. Uut hoonet otsustatakse kutsuda õnnistama Pärnumaa praost A. Grünberg, kes ka nõustub ja Häädemeeste preester P.Saar, kes ka on nõus tulema. Auvõõrastena otsustatakse kutsuda Pärnu maavalitsuse esimees J.Markson, Haridusosakonna juhataja A.Lusik, sekretär A.Tohv, koolinõunik A.Tõõtsi, Hariduse ja Sotsiaalminister Jaan Hünerson; endised Treimani algkooli juhatajad G.Kask ja Aug.Ehrmann; naabri kooli (Kabli) õpetajaskond eesotsas juhataja Jaan Martinsoniga. Pidustuste kava õnnistamispäevaks koostatakse järgmiselt:

kell 3. p.l. koolimaja pidulik õnnistamine.

1. Vaimulikud talitused Pärnumaa praostilt A.Grünbergilt ja Häädem. preestrilt P.Saarelt.
2. Tervitused ja kõned.
3. Koorilaule Treimani segakoorilt.

kell 7. õhtul Pidula Treimani uues koolimajas, rahvama-
jas. Kava: 1. Tantsu ettekanded a) madruse polka, b) merimehe valss.

2. Teuvo Pakkala rahvatükk: 4-s vaatuses "Parvepoisid"

(20. liikmeline koor)

Pidustuse päevaks ehitatakse Treimani uus koolimaja rikkalikult pargadega ja lippudega. Uhkelt lehvib maja pikas lipuvardas Treimani algkooli vana lipp, millel juhtlause: Teadus ülem kullast! Maanteelt vaadatuna jätab uus koolimaja pidupäeval unustamata mulje: koolimaja ees lai kännustik, kust äsja alles saetud maha, koolimaja maantee poolt varjav, mets; kännustiku taga põldude ääres kerkib uus koolimaja - ennenägematu nägus ja suur ehitus terves Häädemeeste kihelkonnas. Treimanist Pärnu poole sõites ei leia enam uuele koolimajale väarikat hoonet kõrvale seadmiseks kui Pärnust. Kuigi maja veel poolik - sest ju väljast voodrdamata ja värvimata, annab ta ikkagi moodsa koolimaja mulje. täielikult. Koolimaja taga avardub lai tasane heinamaa mis eemal piirdub merega. Panoraami üldmuljet rikub praegu veel koolimaja esine - künkline kännustik, mis ootab kändudest puhastamist ja tasandamist.

Kuigi koolimaja on ehitatud mõttega, et teda saaks kasutada ka rahvamajaks, s.o. liikuvate vaheseintega, mis võimaldab kolme klassi ühendamist üheks ruumiks, puuduvad ehitisel püüne ja dekoratsioonid. Et ilma püüne ja dekoratsioonideta pole võimalik õnnistamispidu korraldada, laseb koolijuhataja enda vastutusel pidusaali valmistada liikuv püüne samuti laseb koolijuhataja joonistada algelised dekoratsioonid, mis koosnevad kahepoolsetest kulistidest: ühel pool talutuba, teisel - linnatuba, ja metsa dekoratsioonidest - kahe tagaseinaga. Kogu lavaseadeldis läheb maksma sadaviiskümmend krooni - summa, mis hiljem kustutakse õnnistamispeo sissetulekust.

Õnnistamispäevaks saadetakse mitmete asutuste ja isikute poolt Treimani algkoolile väarikaid kinke. Nii kingib Õpetajate raamatukauplus "K/Ü Liit" koolile viiekümne krooni eest loodusloo seinatabeleid; hr-ad Karl Jürgenson, Meier ja Grant kingivad ühiselt algkoolile kaka petrooleumi gaasi lampi - kuuekümne krooni väärtuses.

Jõuab kätte 15. oktoober s.o. Treimani 6-kl. algkooli uue koolimaja õnnistamise eelõhtu. Kuigi õppetöö juba 30. sept. alates sünnib uues koolimajas, tuleb siiski 15.okt. pidada laupäevaks, mil Treimani algkool kolib "suitsutarest" - "korstnaga majasse".

x x x

Kuna sõjaajal kroonika raamat 1933/34 - 1943/44 kaduma on läinud, siis tuleb see aegajalt järgikirjutada.

x x x

1933/34 õppeaasta.

Õppejõudude koosseis on endine. Õpilasi klassides on järgmiselt: I kl. 34; II kl. - 34; III kl. - 35; IV kl. - 29; V+VI.kl. - 49, kokku 181. Pühitseti kooli 80-e aasta juubelipidu ja veel 2 koolipidu. Korraldati ekskursioon Heinastesse, kus osavõtt L-Läti noorsoopidustustest (25 õpilast, 1 õppejõud).

1934/35 õppeaasta.

Õppejõudude koosseis on endine. Õpilasi klassides on järgmiselt: I kl. - 34; II kl. - 32; III kl. - 32; IV kl. - 35; V+VI kl. - 31, kokku 164 õpilast. Korraldati 2 õpilapidu, 1 emadepäev, 1 jõulupuu. Võeti osa noorsoopidustustest (22 õpil. ja 1 õp.).

1935/36 õppeaasta.

Õppejõudude koosseis on endine. Õpilasi klassides on järgmiselt: I kl. - 34; II kl. - 32; III kl. - ~~33~~; IV kl. - 34; V+VI kl. - 37 - kokku 170 õpilast. Korraldati 2 õpilaspidu.

1936.- 1941. a. puuduvad andmed.

Metsapoole Mittetäielik Keskkool
fašistliku okupatsiooni aastail
1941 - 1944.

1941.a. saksa okupatsiooni alates Nõukogude Eestis muutus koolielu tunduvalt. Kui 1940/41.a. õppis Metsapoole 6ekl. Algkoolis 183 õpilast, siis langes õpilaste arv 1941/42. õ/a 162-le. Koolitöö algas 1. novembril. Senise 6 üksik klassi asemel tuli jällegi 5 klassikomplekti (5+6 kl. ühendatult). Kõik nõukogude aegsed kooliõpikud konfiskeeriti, selle tagajärjel oli õppetöö väga takistatud. Suur puudus oli ka õppematerjalist vihkute, pliiatsite j.m. näol. Õppetöö lõppes 16. mail 1942.a. Tegelikke tööpäevi õppeaastas oli 140. Koolist puudumise % oli väga suur. Põhjuseks haigused, riietuse ja jalatsite puudus. Õpilaste materiaalne toetus piirdus 112,56 Rm suuruses. Koolikohustus piirdus 14 eluaastaga.

1942/43. õppeaasta õpilaste arv on 163, klassikomplekte nagu eelmisel aastal. Koolis töötab 5 õpetajat. Koolitöö algab 12.okt. ja lõpeb 8.mail. Tegelikke õppepäevi 155. Õppematerjali suhtes püsib halb olukord. Koolist puudunud päevade arv tõuseb 2220 (1941/42. õ.a) 3712-le. Puudumiste põhjusteks haigused ja riietuse, jalatsite puudus, Esines mitmel juhul difteeriat. Ainelist toetust õpilased ei saanud.

1943/44. õ.a. algas koolitöö 18.okt. ja kestis 26. III. seega umbes 128 õppepäeva. Esinesid õppematerjali puudus ja riietuse puudus. Puudumise % tõusis.

Need kolm okupatsiooni aastat jätsid suured lüngad õppetöösse.

1944/45. õ.a.

1944.a. septembris, mil võidukas Punaarmee peksis välja fašistlikud jõugud Eesti NSV pinnalt, haaras ka sõjalaine Orajõe valda. Umbes 16. sept. tehti kohaliku vallavalitsuse poolt elanikkonnale kohustuseks evakueeruda Riia suunas 8 päeva jooksul. Ühtlasi algas saksa vägede taganemine Pärnu-Ikla maanteel Riia suunas. Metsapoolle algkooli juhataja kohusetäitjaks oli sellel ajal Lilli Toomingas. Eelmainitu saatis oma lapsed vanaemaga Pärnusse 21. sept. Ta sõitis järgmisel päeval samuti Pärnusse, et vaadata, kas lapsed õnnelikult kohale jõudsid. Pärnusse jõudmisel olid juba Punaarmeelased vabastanud linna. Tagasi pöördumine Orajõeale oli esialgselt võimatu. Aga teisel nädalal, kui kutsuti kõiki töötajaid teenistusse, astus L. Toomingas kontakti Pärnumaa TRSNTK Haridusosakonna juhatajaga, kellelt korraldused ja juhtnõõrid saanud, pöördus ta Orajõeale tagasi. Sõjalaine oli vahepääl siit üleveerenud ja riivanud ka koolimaja. Kannatada olid saanud koolimööbel; kadunuks jäi seinakell, apteegikapp jm., raamatukogu ja ka õppevahendid olid kannatada saanud. Ruumid mustad, ukSED lõhutud. Juhataja kohusetäitjana tööle asudes astus L. Toomingas kontakti Orajõe v. Täitevkomitee esimehe E. Suvistega. Selle energilisel kaasabil läks korda koolimaja korras-
tada, nii et koolitöö sai alata nooremates klassides 23. sept. /p.o. okt./ ja vanemates klassides 30. oktoobril. Kool hakkas töötama Mittetäieliku Keskkoolina, kusjuures klassid õpilaste koosseisuga olid järgmised:
I a - 39; I b - 25; II - 27; III - 30; IV - 27; V + VI - 42; VII - 22. Kokku 212 õpilast (116 tütarlast).

Õpetajate koosseis oli täiesti muutunud. Endistest oli vaid koolijuhataja kohusetäitja. Nende koosseis oli järgmine:
Lilli Toomingas - juhataja k.t. (Pedagoogiline haridus)
alates 1.10.44.

Karl Veber - õpetaja (Pedagoogiline haridus) alat. 16.10.44.

Elli Alango - õpetaja (Pedagoogil.haridus) a. 16. 10.44.

August Laur - õpetaja (Pedagoogil. haridus) a. 16.10.44.

Linda Valtenberg - õpetaja (gümnaasiumi har.) 21.10.44.

Leida Lepp - õpetaja (ülikooli haridus) a. 1.11.44.

Marta Kalpus - õpetaja (keskkooliharid.) a. 1.11.44.a.

Kärtchen Kiršfeldt - õpetaja (gümnaas. har.) a. 1.2.45.a.

Eelpooltoodud andmeist selgub, et kutsega õpetajaist olid ainult 50 %. Vaatamata sellele kõik püüdsid töös saavutada parimat. Noorematele kolleegidele andsid vanemad nõu ja juhatusi. Õpetajaskond taotles ühiselt kasvatussihte.

Kool töötas kolmes majas. Uues koolimajas olid olid I a, II - VII klass. Vanas majas oli tööõpetus klass. I b kl. avati Orajõe Täitevkomitee juures asuvasse metsniku majja. Kooli juures töötas ka internaat.

Jälgides õpilaste tööd peab mainima, et palju raskusi oli 3 sõjaaasta lünkade täitmisega. Puudumiste protsent oli suur, põhjuseks peamiselt jalatsid, riietus, haigused ja töö. Raskusi oli õpikute ja õppematerjali saamisega. Kuid kõik panid oma parima töösse ja õppeaasta lõppes rahuldavalt. Õpilaste majandusliku olukorra parandamiseks korraldas lastevanematekomitee koos kooliga peo, mille sissetulek jaotati kehvematele õpilastele (22 õpil.). Samuti on aidanud jalatsite küsimust lahendada Haridusosakond. Õpetajaskond koostas igaks kuuks töökava, kus tähistati nimekate

- kultuuri ja poliitikategelaste sünni- ja surmapäevi, revolutsioonilisi äästäpäevi jne. Koolipere ühisettevõtetest võiks mainida 1) Koolipidu 22. aprillil. Kavas: laule, deklamatsioone, A.Kitzbergi näidend "Kaval Antsja Vanapägan".
- 2) Nääriõhtu 29.dets. Nääritaat külastab kooli.
 - 3) Pioneeride töötusandmine.
 - 4) Kooli lõppaktus ja koosviibimine 14.6.
 - 5) Talispordipäev ja suusavõistlused.
 - 6) Metsatööl õpetajad ja VII kl. õpilased - jne.

Kooli juures tegutses lastevanemate komitee. Õpilasorganisatsioonidest on mainida: pioneerorganisatsioon, kommunistlikute noorte kooli algorg. ja kodanlik õhukaitse. Õpetajaskond koos õpilastega abistas Metsapoolle Rahvamaja tema töös, korraldas ühiselt aktusi. Kool võttis ka osa noorte olümpiaadist valla piires ja samuti Pärnus - tulles nii mõnelgi alal esikohale. Silmapaistvamatest sportlastest olid: Harry Eeltamm, Ilmar Kesküla, R.Metsaots, E.Lääts. Lauluga paelus E.Lääts, olles ühtlasi hää joonistaja. Õppimises silmapaistvamad ja kiituskirjasaajad olid: Viivi Sepp I a; Valve Laur I a; Mee-li Vaher I b; Aili Kaljuste I b; Milvi Tamman III; Eldi Orav IV; Andrei Ilves V; Inge Laur VII.

Kooliinspektor Randvere külastas 2 kordakooli. Samuti külastas kooli sanitaarõde.

14.VII õppetöö, õigemini eksamisessiooni lõppedes, siirdusid ka õppejõud puhkusele. Osa noortest läksid õpetajate suvekursustele. Võeti osa ka Sindis peetavaist võimlemisõpetajate seminarist. Juhataja algas remonttööde läbiviimist - vaatamata raskustele suutsime töö alguseks järgmisel sügisel (1945) ruumid valgendada, ahjud parandada, internaat korras-tada jm. Sai ära märgitud spordiväljaku asukoht.

1945/46. õppeaasta

Töö algas noorematel klassidel 1.septembril ja vanematel 15.septembril. Seekord jäi kool järgmise klasside koosseisuga: I - 32; II - 33; III - 30; IV - 29; V - 31; VI - 20; VII - 23. Kokku 198 õpilast. Orajõe Täitevkomitee juuresolevast klassist tehti Orajõe algkool.

Õpetajate koosseis muutus ka tunduvalt: juhataja kt. L.Toomingas; õppeala j. Alviine Volčkova 15.sept. 45. (ped. haridus); sõjaliseala j. Aleksander Vapper a. 1.veebr.46 (4 kl. algk.); õpetaja A.Laur; õpetaja E.Alango; õpetaja S.Luukas - 18.sept.45. (gümn. haridus); õpetaja L.Jürgens (10.okt.45. - seminari IV kl.); õpetaja A.Meimre - 1.jaan. 46 (gümn. haridus) õpetaja Õ.Pöder - 1.veebr. 46 (keskkool); õpetaja L.Lepp töötas kuni 1.2.46.a. ja vabastati omal soovil. Nii suur õpetajate vahetus igal aastal ei ole pedagoogiliselt soovitatav. Kuid vanemate õpetajate kaasabil on raskused ületatavad. Jaanuarist alates on koolil õppeala juhataja, mille tõttu õppetöö taseme parandamine on soodsamaks muutunud. Kahe esimese semestri sündmustest olgu nimetada: Punaarmee perekondade abistamine viljakoristamisel, aastapäevade tähistamine, nääriõhtu. Õppenõukogu poolt korraldatud pidu kehvemate õpilaste toetamiseks. Mängiti "Kauka Jumal". Algab ka hoogne valimiseelne selgitustöö. Tähistati Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni aastapäeva. Pioneerorganisatsiooni töös on hoogu märgata. Korraldatakse pioneeride tuba. II veerandi lõpul korraldatakse rõõmus nääriõhtu. Talvel võetakse osa metsatöö pühapäevakuist. Õpetajaskond abistab ka valimiste tegelikku läbiviimist. Jätkuvad kultuurhommikud mitmesugustel teemadel. Õppenõukogu korraldab

aprillis 21. peo kooli hääks, mängides "Kassinurme kodusõda". Koolipeol 7.apr. mängitakse õpilaste poolt "Lumivalgeke". Pidu õnnestub nii sisuliselt kui ka majanduslikult. Järgneb 18.V lastevanemate komitee pidu, kus komitee liikmed esitavad näidendi "Kapsapea". Kõikide pidude sissetulek on suunatud koolile vajalike esemete muretsemiseks. Osteti seinakell, endine läks kaduma sõjaajal. Osteti 10 lauda VII klassile ja 20 tooli (viimased on tööstusest kätte saamata). Üldiselt tuleb märkida lastevanemate komitee sooja suhtumist töösse ja kooli. Kooli juures töötavad veel organisatsioonest Spordikollektiiv ja Punane Rist. Asudes vaatlema õppetöö taset 1945/46. õ.a. - peab mainima, et tingimused tööks olid tunduvalt paremad eelmise aastaga võrreldes. Iga õpetaja püüdis töötada oma võimete kohaselt. Õpilasi püüti ergutada ja suunata ja sündis nii mõnegi vallatu poisi juures pöördumine töö juurde. Eksamite tulemusi vaadeldes võib rahule jääda, kuid siiski on mõningate õpilastega järgmisel aastal vaja eriti hoolikalt töötada. Metoodilise ringi töö oli loid. Poliitmetoodilisest ringist võeti osa. Koolide olümpiaadist Sindist meie kooli esindajad osa ei saanud võtta, kuna õpilane, kellele meie peamised lootused panime, sõitis kohe pärast eksameid ära, Tallinasse.

Tegelik õppetöö lõppes 18.juulil piduliku lõpuaktusega, kus tehti kokkuvõtteid tehtud tööst ja hiljem viibiti peolauas koos lõpetajate, nende vanemate ja teiste kutsutud külalistega. Kooli külastasid 1945/46. õ-a. haridusosakonna juhataja sm. Meriloo, insp. Roosalu ja kooli õde.

Suvevaheajaks siirdusid õpilased puhkusele, õpetajad võtsid osa täienduskursuseist, vanemad õpetajad täiendasid end kirjanduse abil, juhatajal algas remondi ettevalmistus

Kooli juures töötas ka internaat 25 õpilasega. Internaa-
di seisund võrreldes eelmise õppeaastaga oli parem. Ehitasi-
me endise tööõpetuse klassi vanas koolimajas kaheks magamis-
toaks, mille tõttu sanitaarne olukord paranes.

Suvel takistas remonttöid läbiviimast asjaolu, et kooli-
ruume kasutas terves ulatuses Ikla lastesuvesanatoorium, mis
lõpetas tegevuse 25.aug. Ühe nädalaga seadsime koolimaja kor-
da õpetajate, kooliteenijate, õpilaste kaasabil. 2.sept. võis
alata töö korraldatud ruumides.

Kiitusega lõpetasid klassikursuse 1945/46. õ.a. järgmi-
swd õpilased: VII kl. Kalju Koppel, Magda Kesküla, VI kl.
Andrei Ilves, V kl. Eldi Orav, Valda Valtenberg, IV kl. Milvi
Tamman, Larissa kononova, III kl. Valve Laur.

1946/47. õppeaasta

Koolitöö algas 2.septembril. Õpilaspere koosseis oli
järgmine: I - 37; II - 27; III - 34; IV - 35; V - 23; VI -
27; VII - 21. Kokku 204 õpilast.

Uuele ametikohale lahkusid õp. A.Laur ja õp. L.Jürgens.
Uutena tulid juurde õp. Meta Kukk ja õp. Öilme Kukk, mõlemad
keskharidusega. Septembrikuu ja osalt oktoobrikuu kestel oli
kooli peamine huvi suunatud koolikohustuse täitmise kontrolli-
misele. Teisena domineeris kooli poliitkasvatuse taseme tõst-
mine. Kolmandaks momendiks oli õppetöö paremustamine.

Õppeaasta teisel veerandil lahkus ametist õp. Vapper ja
tema asemele asus õp. Randar Alango kehalise ala juhatajaks.
Õppeaasta kestel jooksva õppetöö ja kasvatustöö kõrval tähistati
Oktoobrirevolutsiooni aastapäeva, konstitutsioonipäeva ja
Lenini surmapäeva, Punaarmee aastapäeva ja Maipühi. Lisandusid

veel kooli nääriõhtu, koolipidu aprillis, õppenõukogu pidu detsembris ja koolilõpu puhul ühine aktus ja koosviibimine koos Metsapoole Maanoorte Kooli ja Kabli Mittetäieliku Keskkooli VII klassidega.

Sellel aastal oli osa Metsapoole MTK õppejõude rakendunud õppejõududena Metsapoole Maanoorte Koolis.

Õppejõud võtsid osa valimiseelsest selgitustööst ja valimiste läbiviimisest, metsatööst, taastamislaenu läbiviimisest ja rahvamaja tööst.

Kooli õpilaskoor võttis osa 12. üldlaulupeost. Õppejõud siirdusid hiljem puhkusele. Nad võtsid osa kahest kutseta õpetajatele korraldatud kursusest.

Käesolevas säilitusühikus on 67 (kuuskümmend seitse) nummerdatud lehte.

25.okt. 1974.a.

L.Kõiv

Haridusosakonna arhiivi eest
vastutav töötaja

Kirjutatud, V. Leppalt, 1965. aastal 6. Augustil

Orajõe vallas, Treimani külas, kõige esimene valla kool, Mats Granti asutatud.

Treimani külas Kestla talu majas Juri Granti poeg, Mats Grant, oma isa Äärberi majas peretoa tares alustas esimese Orajõe valla kooli. Talu maja oli kahe korstnaga pikk maja. Maja keskel oli suur ruumikas tuba, kolme aknaga, Lõuna pool ja põhja pool olid otsa kambrid Lõunapool otsas oli veel välja ehitatud lisa külje kamer. Põhjapool kahes kamb-
ris oli Vene riigi ranna korden, Vene ohfitser vie tatsani-
kuga. Sellest Offitserist õpis Mats Grant posiksena Vene keele ja kirjutamise ja lugemise ja õpis ka Saksa keelt lu-
gema ja kirjutama, ta oli eriline handekas noormees. Treimani
kuus taluperemeest ehtasid keset küla palve maja, praeguse
kiriku. Mats Grant pidas kooli ja pühapäev kirikuteenistust,
Koolis õpetas lastele Eesti keele kõrval ka Vene keelt. Laste
arv suurenes Matsi isa Juri Grant oli jõukas talunik ja laeva
omanik, ja ehtas Karjama talu kruntile mida valla poolt koo-
li maaks asutadi mis seisab praeguse piirides, ja ehitadi
isa kulul esimene Orajõe valla kool, Treimani kooli nime
all. Maja oli õle katusega, kahe korstnaga, kahe välja käigu
trepega. Põhjapool otsas üks suur klas kolme õppilaste osa-
dega, kolme klassiline, Kooli pinkid olid üle klassi, sei-
nast, seina värvimata kuuse laudest, öölapsed magasid põran-
tal oma põhu kotidel, homikul viidi põhu kotid üle ukse
sahfrese, kus ka öölaste toidu moon, ja ka koolitaja supi
pada ööseks toodi. Supipajaga oli suur pahandus, üks Kabli

kooli tüdruk, Kohvi nimeline oli ööse supi pajase kakanud, kas meelega, ehk hädaga, homiku viidi pada klassist läbi koolitaja pliidile soetada, supi segades pimedas katsudes, kas sup soe on, abikaasa ütleb: täna ööse on sup sahvris hapuks läinud, hakati peeru tulega vaatama, siis leidsid õnnetuse, küsiti, kes teinud on, aga keegi tunnistanud, aga Kohfi kõrval magaja tunnistas, et Kohf olla ööse toidu kambris käinud. Koolil väljakäiku õuese ei olnud, lapsed käisid üle õue maantee ääres männikus, kus praegu uus kooli maja asub. Männik oli jägatud nii, et lõunapoolne männik poistele, põhja poolne tütarlastel, öösel käidi asjal, kus keegi salaja sai ligemal. Klassi tundis lume tuisudega tütarlastel oli suureks raskuseks, niikaugele joosta. Valla valitsus ei märkanud mitte õue välja käiku teha, ja see kord käis peale Matsi surma poja Eduard Granti kooli aegus. Täaari valitsuse lõpu aastates valla vanema Jakob Marksoni korraldusel ehitadi valla kulul uus kolmas koolimaja see kus praegu internadiks ja praegu kooli hooned on neljas Treimani koolimaja.

Mats Grant kõneles ka Läti keelt, sell ajal oli pool Orajõe valda Lemme jõest saadik Läti Salatsi kiriku koguduses, kus Läti keeles teenistus oli. Kõik Pärnu maakond kuulus Liivi kubermangu alla. Riias oli ~~Reinhold~~ Kubernereri loss ja kantsalei asutus, mida kutsuti Doominoni valitsuseks, kõik ametlikud asjamised käisid Riiga. Mats Granti koolis läisid Heinaste valla Eesti lapsed, keda ma veel tean: Jaan Kosenkranus, ja teised. Eduard Grant koolitas läti keeles lapsi kes elasid Treimanis, kes ka minuga ühes käisid, olid: Robet Dselsit, Voldemar Baranovski, j.t. Matsi p. Eduard Grant algas peale isa surma 18-aastaselt kooli peale ja sai hariduse Pärnu

linna koolis, linna kool jäi pooleli, isa surma tõttu. Tema
oli Lätimaal Satsi talus karjasena ja rääkis puhtana Läti
keelt. Suve vaheaegades Vene valitsuse sunnil käis Pärnus
vene keele kursustes. Kooli Inspektorid hindasid Mats ja
Eduart Granti kooli, teiste vallade koolidest, kõige pare-
maks kooliks. Treimani kooli handekamad koolipoisid, kolme
talve kursuse lõpetusel läksid kohe mere peale laevadele,
kui olid 18 kuud juba merd sõitnud, siis võeti Heinaste me-
re kooli sisse. Mere koolis kolme talve õpusega ja pikema
aja mere sõiduga andsid Kaptina eksamid ja tüürimeeste eksa-
mid, kes sõitsid selle haridusega kõik maakera suured Okeani
mered läbi, ilma, et oleks linna Gümnasiumi tarvis olnud ja
nende esimestest merekooli Kaptinatest võrsusid esimesed
laeva ehitajate Reedred kogu Riia, Pärnu vahelise mere lahes
laevandus algas Heinaste merekooli läbi, ja Eesti Treimani
Grantide algkoolis esimest põhi haridust saades, kust ka esi-
mene laevade Reedrede rikus tõusis. Heinaste esimene mere
kooli Terektor oli minu nägemises Daal, kes olla rahvusest
Daanlane olnud. Daal viidi Liibu linna merekooli Terektoriks
ja Daali asemele jäi tema kälimees Raudsep, kes oli ka valla
kooli algharidusega. Treimani endine algkool on palju häd-
seemet külinud ranna rahvastesse, kust ka mina, nende riade
kirjutaja, Mats Granti ja Eduart Grantilt kõigest kaks talvet
Eesti keeles haridust sain, mind viidi üle Salatsi kõrgemase
Kihelkonna kooli, kus õpisin kolmes võeras keeles; Läti, Vene
ja Saksa keeles kolm aastat. Eesti keele kool jäi pooleni,
sellepärast on mulle Eesti keele kirjas vigasi. Selle peale
vaatamata tahtsin nüüdse uue ajajärku, ja uue nimelise

Metsapoole 8. klassilise kooli harhivi mälestuseks kirjutada,
kui uus haritum kool võtab seda oma tokumentide seka panna.
Kui ei kôlba, siis palun mulle tagasi saata.

Kôige austusega

V. Lepp.

Märkus ümberkirjutajalt: autori kirjaviis muutmata.
On ainult seal-teal ilmselt hajameelsusest puudu jäänud
tähed paika pandud.

Koduloo-uuriija Enda Kallas

Pärnus, oktoobris 1987

KOMMENTAARE JA LISANDUSI

. Kroonikakirjutaja nimetab mõne õpetaja puhul, et ta on olnud algharidusega. Seda ei tule aga võtta samas tähenduses, mis oli algharidusel kodanlikul ajal ja praegu: tsaariaegne kihelkonnakool andis tõhusama hariduse kui algkool, olgugi et õppeaeg kihelkonnakooli lõpetamiseni oli tavaliselt kuus, andekamatel ka viis aastat, nagu hilisemas algkoolis.

Mats Grant oli lõpetanud Salatsi kihelkonnakooli (Orajõe valla lõunapoolsem osa kuulus Salatsi kihelkonda tsaariaja lõpuni) ja seejärel end täiendanud eesti keeles Pärnu külje all Sauga valla Nurme koolmeistri Berend Gildenmanni juures. Muide: et Mats Grant on õppinud Salatsi kihelkonnakoolis, on kroonikas märgitud seal, kus on antud andmed tema poja Eduardi kohta.

Siinkohal tahaksin veel puudutada üht asjaolu. Nõukogude ajal tehti "avastus", mis paneb kahtluse alla, et Mats Grant on tõlkinud läti keelest rahvaraamatukese "Mai Roosi". Seda ei tule pidada õigeks. Allakirjutanu on ise juttu ajanud 1955.aastal Mats Grandi tollal ainukese elusoleva poja Aleksandriga, oli juttu ka "Mai Roosist" kui Mats Grandi tõlgitust. Siis polnudki veel selle kohta kahtlust avaldatud. Hiljem rääkisin sellest Mats Grandi tütrepoja Robert Kurgoga, kes samuti teadis "Mai Roosi" oma vanaisa tõlgitud olevat. Mäletas ka, et vanaisa oli selle raamatukese oma pühendusega kinkinud naiseõele. Samuti teavad Mats Grandi autorlust tema kaasaegsed, nagu Laiksaare ~~koolmeister~~ koolmeister Johan Tuul ja kunstnik-kirjamees M.Pukits.

Kodukandi patrioodina soovin, et Mats Grandi kodupai-
gas ei oleks kahtlust tema töö kohta. Avalikult on püütud
seda tõestada ajakirjas "Kultuur ja Elu" nr.7, 1986.

. Ka August Ehrmann (1890-1938) sai hariduse Salatsi
kihelkonnakoolis, õppis hiljem ka Heinaste merekoolis.
Töötades juba õpetajana Dreimanni koolis, lõpetas ta 1910.
aastal Taali ministeeriumikooli juures pedagoogikaklassi.

. Kroonikas on juttu sellest, et kord taheti Dreimanni
kooli üle viia Orajõe valla põhjapoolsesse otsa Kablisse ja
seda taotlesid Kabli rikkamad inimesed. Asi seisnes kahe
usu vahelises barjääris. Kablis töötas 1854.a. sügisest õi-
geusu vallakool (ametlikult: õigeusu abikool), Dreimannis
oli aga luteriusu kool. Tõllal otse keelati luteriusulistel
lastel õigeusu koolis käia. Kabli rikkad reederid-luterlased
tahtsid seetõttu omakandi luterlastele usunõuetele vastavat
kooli. Päril altruistlikel ajendeil, sest suurnike endi lap-
sed õppisid hoopis linnakoolides. Asi lahenes sellega, et
Kabli reederid ehitasid ise Kablisse luteriusulistele kooli-
maja - neil jäi suurte laevade ehituste kõrvalt selleks kül-
lalt ehitusmaterjali. Nii valmiski ühe klassiruumiga Kabli
Alt-koolimaja, sai ehitajatelt ka sisustuse ja õuele puukuu-
ri. See kingiti Orajõe vallale ja 1896. aastast töötas seal
luteri kool 3-aastase õppeajaga ühe õpetaja juhtimisel. Sa-
jandi alguaastail oli seal kuni 30 õpilast. Kas aga Dreimanni
õigeusulised lapsed siiski lubati luteri kooli?

. Kroonika andmeil nähtub, et 1930-ndates aastates on
Metsapöole kooli õpilaste arv suurenenud. Osalt johtus see
muidugi asjaolust, et koolikohustus muudeti 6-klassiliseks.
Teiseks põhjuseks oli aga asjaolu, et pärast 1925. aastat

tuli hulka maata perekondi oma lastega Kabli kooli piirkonnast Metsapoole kooli piirkonda - seal anti mahavõetud riigimetsa alt neile asunduskrunte.

x x x

Aeg on näidanud, et Dreimanni-Treimani-Metsapoole kool on olnud elujõulisem kui Kabli kool. Viimane kahanes nõukogude ajal 7-klassilisest koolist 4-klassiliseks algkooliks ja lõpetas tegevuse 10. oktoobril 1964.a., kui Häädemeeste Keskkool oli viimased õpilased endasse "neelanud".

Koduloo-uuri ja Enda Kallas

Pärnus, oktoobris 1987

S I S S E J U H A T U S

Oleme Metsapoolle 8-kl. Kooli IV klassi õpilased ja alles pioneeriikka jõudnud. Meie kooli pioneerimalev kannab esimese vanempioneerijuhi

KALJU VALTENBERGI

nime 1969. aastast alates.

Astudes selle pioneerimaleva liikmeteks peame hästi tundma tema nimikangelase elu ja tegevust. Selleks tutvusime pioneeritoas olemasolevate materjalidega Kalju Valtenbergist ja kirjutasime nende alusel töö, millega esineme 1981.a. 13. märtsil, Kalju Valtenbergi sünnipäeval toimuval pidulikul malevakoonduusel ja osaleme seejärel 20. märtsil Pärnu rajooni kodu-uurimise päeval.

Tööd aitas koostada ja vormistada meie ajalooõpetaja. Tema juhtimisel püüame veel andmeid juurde saada, eriti 1940/41. õppeaasta kohta.

Selle töö abil võivad ka järgmistel aastatel pioneerideks astujad kergemini saada ülevaate oma maleva nimikangelasest.

E L U L O O L I S I A N D M E I D

Kalju Valtenberg sündis 13. märtsil 1926. aastal Pärnumaal Orajõe vallas Kabli külas Järve talus. Hiljem ostis tema isa Andres Valtenberg Ikla kandis Metsakülas väikese talu, kus mööduski enamik ka Kalju lühikesest elust. Sünnikodu on vahetanud mitu omaniku, neist üks ehitas talu juurde meierei. Praeguseks mäletavad Järve talu nime veel ainult vanemad inimesed Kabli külas.

Ühes oma koolikirjandis pealkirjaga "Minu vanemad", mis on pärit 1941.a. kevadest, kirjutab Kalju, et tema vahavanemad on olnud põlised Viljandimaa inimesed, kes temale teadmata põhjustel olid hiljem asunud elama Pärnumaale Häädemeeste valda Jaagupi külla. Seal oli vana-isa hakanud küla sepaks ja hiljem I maailmasõja ajal teinud sepatööd ka sõjaväele. Sepaameti kõrval pidanud vanaisa väikest Ranna talu. Seal talus sündis ka Kalju isa Andres Valtenberg. Juba kuueaastasena oli ta antud karjaseks. Nii jätkus edaspidigi - suviti karjas, talvel koolis. Kaheteistkümnepäevaseks lõpetas ta Häädemeeste vallakooli, seejärel ka kihelkonnakooli, rohke-
ma hariduse saamiseks aga polnud võimalusi ja temast sai põllumees.

Ema oli pärit Kablist Järve talust ja sai hariduse Kabli vallakoolis.

Kablist kolisid Kalju vanemad Metsakülla. Kirjandi lõpuosas on öeldud, et ema on kodune ja teeb käsitööd,

isa kasutab oma isalt õpitud sepatöö oskusi ja kui vaja täidab ta ka velskri kohuseid. Peale Kalju oli peres veel kaks last - tütar Valda ja poeg Heldur, mõlemad Kaljust nooremad.

Oma kodukohta armastas Kalju väga. Ühes oma kirjan-dis (14. mail 1941.a.) ta kirjutab:

"Loodus on meie juures väga mitmekesine. Maja asub merest ainult kilomeetri kaugusel jõe kaldal. Otse röö-muga võib pikutada jõe kaldal mändide all, vaadata, kui-das kalad jõevees sabadega laksutavad ja jõe põhjast õhuvulle veepinnale lasevad. See kõik paistab nii muinas-jutuline, et ei tahagi jõe kaldalt lahkuda."

K O O L I A A S T A D

17. septembril 1934. aastal sai Kalju Valtenberg Metsapoole algkooli õpilaseks.

Oma kooli kohta kirjutab ta 22. veebruaril 1940. aastal kirjandis "Meie kool" järgmist:

"Meie kool asub avaral ja mähiseval Läänemere rannikul. Lääne poolt piirab teda Läänemeri, idast, lõunast ja põhjast männimets. Ida poolt läheb koolimajast mööda maantee. Koolimajja pääseb suure paraadukse kaudu, mille ette tuleb otse tee maanteelt. Mõlemale poole maanteed on istutatud siberi lehised.

Koolimaja õuel on õpilaste kasutada käsipalliplats, rõngad, kangid ja tasakaaluharjutuste-puu. Ka kavatsame veel ilusa sileda jooksuraja ja hüppeplatsi teha."

Edasi kirjutab ta, et Metsapoole kool on üks paremaid Pärnumaal. Õpilasi on umbes 170. Kooli juurde pidi käesoleval, s.o. 1940. aastal avatama ka seitsmes ehk täiendusklass, kuid õpilasi ei tulnud kokku nii palju kui tarvis ja klass jäi avamata. Kirjandi lõpetab Kalju järgmiselt:

"Mina tahan nii väga koolis käia ja õppida. Mul on vastik tunne, kui mõni õpilane räägib, et ei viitsi koolis käia. Kool on mulle nüüdsel ajal kõige armsam. Nüüd saavad ka kehvemate vanemate lapsed kõrgemat haridust ja seda võimaldab meile sõbralik Nõukogude Liidu valitsus, mis tuli meile sel suvel 21. juunil, kui suruti maha kapitalistide võim."

Metsapoole 6-klassilise algkooli lõpetas Kalju 1940.a. kevadel. Kuna aga VII klass jäi sügisel koolis avamata, siis tuli ta 1940/41. õppeaastaks uuesti VI klassi, et õppida nõukogude koolis ja olla ühtlasi ka pioneerijuhiks. Nii lõpetas ta 1941.a. kevadel veel kord VI klassi.

LEMMIKHARRASTUSED

Lemmikharrastusteks olid Kaljul sport ja muusika.

3. oktoobril 1940. a. on ta kirjutanud kirjandi "Mis on mulle kõige armsam". Sealt loeme:

"Minule on kõige armsam muusika. Muusikat hakkasin ma juba 9-aastaselt õppima. Esimeseks pilliks, mida ma õppisin, oli viiul. Siiani õppides oskan ma juba mängida viit pilli. Selle aasta kevadel hakkasin juba pasunakooris mängima. Alguses mängisin ma saatepilli - alti, aga nüüd juba esimest häält kornetiga. Seda esimest pilli oli palju kergem mängida, aga teist õige raske.

Selle aasta kevadel asutati ka siia kohaliku ÜENÜ Piirimetsa osakonna juurde keelpillide orkester. Selles orkestris valiti mind orkestrijuhiks. Orkestrijuhina ma mängin algusest saadik viiulit.

Kui ma algkooli lõpetan, tahan ma minna keskkooli ja sealt Konservatooriumi. Konservatooriumi lõpetades tahan ma täielikult õppida kõiki pille mängima."

Teises kirjandis "Minu meeldivaim spordiharu" jutustab Kalju oma teisest lemmikharrastusest. Ta kirjutab, et hakkas spordi vastu huvi tundma juba varakult, kuid esialgu ainult pealtvaatajana. Algul hakkas ta väikselt jooksmist harrastama, kuid pärastpoole muutusid spordialad mitmekesisemaks, ja hiljem enam sellist ala kergejõustikus ei olnudki, kus ta kaasa poleks lõõnud. Ta kirjutab:

"Nüüd kerkib mul kergejõustikus esile just jooks

87

ja kettaheide. Jooksus on mul nagu loodud samm ja rütm, mis teiste juures väga vähe märgata annab. Kettaheide on mul niisugune ala, kus ma peaaegu ilma treenimata võin kaasa võistelda ka suurtega. Kettaheites paistab mul silma heite stiil ja hoovõtt. Ma tahan kindla sihiga treenida suvisteks spordivõistlusteks ja loodan siis hästi vormis olla."

Vabal ajal sepißes Kalju meeleldi ka luuletusi. Meil olemasolevate materjalide hulgas on üks neist.

Tehkem, noored, uljast sõitu.

Tehkem, noored, uljast sõitu

Päiksekullas merel, maal,

Et näeks noored valgusvõitu

Vaba rahva kodumaal.

Kaitskem noorte südant sooja,

Noorte hinge helkjat tuld,

Mis me tuleviku looja

Ja me rahva viljav muld.

Head sulejooksu näitas ta samuti oma koolikirjandites, mis on alati hinnatud heaks või väga heaks.

VIIMNE KOOLIAASTA - VIIMNE ELUAASTA

PIONEER JA PIONEERIJUHT

1940. aastal astus Kalju pioneeriks ja peagi valiti ta koolis malevanõukogu esimeheks. 1941.a. kevadel võeti ta kohalikus komsomolialgorganisatsioonis vastu kommunistlikuks nooreks. Esimeseks komsomoliülesandeks olid pioneerijuhi kohustused Metsapoole koolis.

Tolle aja töid-tegemisi kajastavad dokumendid pole säilinud, on ainult üksikud Kalju mustandid ja märkmed, mis omaste poolt alles hoituna on jõudnud meie pioneerimaleva varamusse.

Uhele vihikulehele on märgitud kolme pioneerikõonduse kavad.

13. jaanuaril, esmaspäeval.

1. Tutvumine V.I. Lenini elulooga - 25 min.
2. Morsetähestiku õppimine ja signaliseerimise õpetus lippudega - 25 min.
3. Lauluharjutus - 20 min.
4. Mänge - 20 min.

20. jaanuaril, esmaspäeval.

1. Tutvumine J.V. Stalini elulooga - 25 min.
2. Esmaabi õppimine - 25 min.
3. Kehalist kasvatust - 20 min.
4. Laule ja mänge - 20 min.

27. jaanuaril, esmaspäeval.

1. Tutvumine Nõukogude Liidu kangelastega - 25 min.
2. Esmaabi õppimine ja tutvumine gaasikaitse reeglitega - 25 min.

3. Kehalise kasvatuse harjutuste õpetamine - 20 min.

4. Laule ja mängu - 20 min.

Pioneerid andsid koolis välja seinalehte "Seltsimees". Sageli kogunesid pioneerid Kalju poole koju, et seal seinalehele artikleid kirjutada. Tolleaegsete pioneeride meenutuste järgi olid Kalju pool veedetud õhtud väga toredad. Pioneerijuht hoolitses selle eest, et kõigil oleks lõbus ja tuju püsiks hea. Aeg möödus alati märkamatult.

Viimasel õppeaastal kuulus Kalju ka oma klassi klassikomiteesse. Ühelt järelejäänud vihikulehelt loeme artikli mustandis, mis oli määratud seinalehes avaldamiseks ja iseloomustab hästi tema vaateid. Ta kirjutab:

"Meie klass moodustab ühe terviku ehk ühiskonna. Seda tervikut juhib ja organiseerib klassikomitee. Selles on meil kolm õpilast: organisaator Saima Vaher, abid Heino Vaher ja Kalju Valtenberg. Meie anname välja klassi seinalehte "Säde". Sellele peavad kõik õpilased kaastööd tegema ja mitte lootma, et lehetoimetuse ise valmistab artikleid ja korraldab lehe. Ja nii see ongi, et meie klassi õpilaste, eriti poiste juures on märgata, et nad ei taha kaastööd teha.

Aga nüüd, õpilased, pidage silmas teise lehe kaastöö äraandmise tähtpäeva! Andke igaüks kaastööd, olgu need siis head või halvad.

Omadus, mida meie, õpilased, kõige rohkem hindame nii endi kui ka teiste juures, on ühistunne. Oleme kogenud, kui meeldiv ja omane on väljaastumine klassi, kooli, kogu õppurkonna nimel. Ja kõiki neid, kes kalduvad evima

kahtlasi seisukohti mainitud omaduse suhtes, ei pea meie endi väärilisteks. Klass, kus me päev-päevalt ja aasta-aastalt kõrvuti kasvame ja oma huvidega tegeleme, süvendab meie vastastikuseid mõjusid üksteisele ning need mõjud püsivad veel kaua siis, kui on kadunud ja hajunud õppurite lennud, kui noorus on astunud ellu."

Kalju ja tema eakaaslaste elluastumist tähistas Suure Isamaasõja puhkemine. Ikla oli esimesi punkte, kus fašistlikud väed jõudsid Eesti pinnale. Kuigi siin suuremat lahingutegevust ei toimunud, veeres siiski sõjamasin üle ja tõi pisaraid ning südamevalu paljudesse kodudesse.

Tegutsema hakkasid kohalikud omakaitse mehed, kes viisid veomasinaga Pärnu 22 vangistatud nõukogude korra pooldajat, keda eelnevalt oli kinni peetud Orajõe vallamajas. Nende hulgas oli ka Kalju Valtenberg.

Õpetaja Sepp meenutab, kuidas ta juhtus nägema Kalju viimist püssimeeste vahel läbi Treimani küla. Temaga koos viidi nõukogude ajal tegutsenud maajagamiskomisjoni esimees Mihkel Rannaste - nad olid käeraudadega teineteise külge kinnitatud.

Pärnu ülekuulamisel oli Kalju käest küsitud: "Miks sinu isa läks nõukogude poolele?" Sellele oli Kalju vastanud: "Mida ta oleks siis pidanud tegema?"

Koos teistega viidi mahalaskmisele ka nooruke, alles 15-aastane Kalju Valtenberg. Kui enne hukkamist käsiti kommunistlikke noori samm ette astuda, siis tegi seda ka Kalju, kuigi ta polnud veel jõudnud Pärnus bürool

ära käia ja komsomolipiletit kätte saada. See toimus 17. juulil 1941.aastal Pärnu lähedal Tammistes.

1968. aasta sügisel avati seal mälestuskivi neile, kes jätsid oma elu nõukogude korra eest.

Kaljuõe poolt üleantuna säilitatakse koolis Kalju surmatunnistust. Sellele on märgitud, et 1941. aasta juulikuul 17. päeval suri Pärnu linnas Kalju Valtenberg, ja surma põhjusena - eksikuteeritud (s.t. hukatud).

PIONEERIMALEVA SAI

KALJU VALTENBERGI NIME

Koolis säilitatakse ajaleheväljalõiget ELKNÜ Keskkomitee Büroo istungist 17. oktoobril 1969. a. Üks lõik sellest on järgmine:

"Võttes arvesse Eesti NSV Pioneeriorganisatsiooni Nõukogu ja ELKNÜ Pärnu Rajoonikomitee taotlust ning Metsapoole 8-klassilise kooli pioneerimaleva head tööd õpilaste kommunistlikul kasvatamisel ja Metsapoole kooli esimese vanempioneerijuhi Kalju Valtenbergi elu ja tegevuse tundmaõppimisel, otsustati Metsapoole 8-klassilise kooli pioneerimalevale anda Kalju Valtenbergi nimi."

Sellele otsusele eelnes pikk töö, mida juhendasid ja abistasid tolleaegne vanempioneerijuht Hilja Toompuu ning õpetajad. Nii kogunes mitmesugust materjali - eluloolisi andmeid, klassitunnistusi, koolivihikuid, noote, märkmeid, tööplaanide mustandeid, mõned fotod ja surmatunnistus.

Pioneerimalevale Kalju Valtenbergi nime omistamine toimus pidulikul malevakoondusel. Külalistena viibisid koondusel ELKNÜ Pärnu Rajoonikomitee töötaja

ja endine Metsapoole kooli õpetaja Randar Alango, kes oli viibinud arreteerituna koos Kaljuga Pärnus. Ta jutustas pioneeridele neist rasketest päevadest ja sellest, et nägi Kaljut viimset korda ööl vastu 17. juulit 1941.a., kui ta kongist välja hüüti.

Oma mälestusi jagades jutustas õpetaja Sepp Kaljust kui abivalmist ja mitmekülgsete huvidega kooliven-

nast. Kalju ei olnud igasuguste ürituste hingeks mitte ainult koolis, vaid lõi agaralt kaasa ka kommunistlike noorte tegevuses Treimanis asunud punanurgas.

Koondusel võeti vastu uusi pioneere ja anti kommunistlikele noortele kätte komsomolipiletid.

Malevakoondusele järgnes kontsert, kus esinesid kooli oma õpilased mitmekesise eeskavaga.

Nüüd on traditsiooniks kujunenud tähistada igal aastal 13. märtsil pioneerimaleva nimikangelase sünnipäeva piduliku koondusega, kus võetakse vastu ka uusi pioneere.